

KARLOVA UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Anna Zvelebilová

Bakalářská práce

Vliv náklonnosti k subkultuře na posuzování atraktivity jejích členů

Vedoucí práce:

Mgr. Jaroslava Valentová, Ph.D.

Praha 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29.6.2012

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí své práce Mgr. Jaroslavě Valentové, Ph.D., které jsem nesmírně vděčná za podporu, užitečné rady, ochotu a trpělivost. Za podporu bych také chtěla poděkovat Břetislavu Lukeši a rodině.

Obsah

Úvod.....	1
Teoretická část.....	2
Subkultury	2
Definice pojmu subkultura, Hudební subkultury	2
Stručná historie výzkumu subkultur.....	3
Současné teorie subkultur.....	4
Vztah subkultury k většinové společnosti	6
Subkultura jako sdružující platforma mládeže.....	6
Posuzování sexuální atraktivity.....	8
Fyzická atraktivita	8
Statutární atraktivita	10
Statutární hierarchie	10
Osobnostní přitažlivost.....	11
Rozdíl v posuzování atraktivity mezi muži a ženami	12
Limity teorie homogamie	15
Stanovení cíle výzkumu a hypotéz.....	16
Pilotní studie.....	17
Metody sběru dat.....	19
Hodnocení fotografií	19
Strukturovaný dotazník	20
Polostrukturovaný rozhovor	20
Výběr vzorku.....	21
Prostředí výzkumu.....	21
Deskriptivní statistika.....	23
Specifika subkultur.....	24
Analýza dotazníků.....	24
Kvalitativní analýza a interpretace rozhovorů.....	26
Výsledky experimentu s hodnocením atraktivity	28
Generalized Linear Models	28
Výsledky hodnocení atraktivity	29
Rozdíly mezi hodnocením pohlaví.....	29
Jak muži hodnotili ženy.....	30
Jak ženy hodnotily muže	31
Jak hodnotili muži muže	32
Jak ženy hodnotily ženy – kontrolováno pro věk hodnotitelů.....	33
Hodnocení kvality výzkumu	35

Spolehlivost výzkumu (reliabilita)	35
Etické otázky výzkumu	35
Diskuse	36
Limity výzkumu	40
Závěr.....	41
Bibliografie.....	42
Přílohy	44
Příloha 1	44
Příloha 2	46

Úvod

K tématu lidských sexuálních strategií a sexuální atraktivity a subkultur jsem se dostala v roce 2008 skrze dva předměty na Fakultě humanitních studií Karlovy univerzity. V letním semestru jsem absolvovala předmět *Sexual Attraction in Cross-Cultural Perspective* vedený doc. Mgr. Jan Havlíčkem, Ph.D. Mgr. Jitkou Lindovou, Ph.D. a profesorem antropologie Johnem Marshalllem Townsendem ze Syracuseké univerzity a k němu přidružený seminář

Sexual Attraction in Cross-Cultural Perspective – Seminar, který byl veden profesory Havlíčkem, Valentovou a Townsendem. V rámci semináře jsme udělali experiment, který byl inspirován experimentem profesora Townsenda – *The Preppy – Crunchy – Townie experiment*, ve kterém měli studenti hodnotit atraktivitu příslušníků subkultur, které se vyskytují na univerzitních kampusech ve Spojených státech (Townsend, 1998). V našem experimentu jsme se soustředili na čtyři zdejší subkultury – disko, outdoor, tekno a reggae/etno. Experiment dostal název: *Šaty dělají člověka* a výsledky byly prezentovány na konferenci *European Human Behaviour and Evolution Association* (Havlíček, Valentová, & Townsend, 2009).

Ve své bakalářské práci toto téma dále rozvádím. Fotografie pro experiment byly, stejně jako metody převzaty z výše zmíněného projektu. Naší hlavní výzkumnou otázkou je zjistit, zda má příslušnost nebo sympatie k určité subkultuře vliv na posuzování atraktivity jejích členů. Poznatky rozšiřuji hlavně o data získaná v terénu přímo od členů/sympatizantů našich čtyř subkultur. Za respondenty jsem se vydala na diskotéku, do několika klubů i do tělocvičny.

Sexuální atraktivitě bylo věnováno nespočet výzkumů, avšak jen velmi malé množství z nich bere v potaz kulturní hledisko, jakým je právě například vztah k určitému kulturnímu celku. V našem výzkumu jsme se zaměřili na subkultury. V teoretické části se postupně zaměřuji na teorii subkultur, atraktivity a teorii homogamie

Teoretická část

Subkultury

Definice pojmu subkultura, Hudební subkultury

Kultura jako souhrn symbolických systémů a obsahů přijímaných společností může obsahovat odlišnosti některých částí od běžných vzorců náležících většinové kultuře. V tomto případě sociologie používá pojem subkultura. Subkultura je tedy skupina v rámci celku jako je například stát či národ, která je nositelem odlišných vzorců chování, hodnot a životních stylů (Petrušek a kol., 1994)

„Subkultury jsou v nejširším slova smyslu v sociálních vědách definovány jako skupiny charakteristické specifickým souborem norem, hodnot, vzorců chování a životního stylu. Mohou vznikat na různém základě – např. etnickém (subkultura polské menšiny v České republice), socioprofesionálním (subkultura policistů či učitelů) nebo zájmovém (subkultura modelářů, zahrádkářů či hráčů bowlingu).“ (Heřmanský & Novotná, 2011, str. 89). Kdybychom slovo subkultura chtěli přeložit, vznikne nám slovo podkultura (pod z lat. *sub*). Subkultury jsou tedy částí většinové společnosti, vůči které se různými způsoby vymezují a tím ji paradoxně spoluvytváří.

Subkultura tedy představuje jakousi sociální platformu, ve které se na základě určitého společného znaku sdružují lidé. Členové subkultury sdílí její hodnotový systém, normy, životní styl a to vše se promítá do vzorců jejich chování. Subkultura se stává součástí jejich identity. Jeden z nejvýraznějších prvků, na jejichž základě se lidé sdružují do subkultur, je hudba. Z tohoto pohledu, ale hudbu nemůžeme chápat v úzkém slova smyslu jako organizovaný systém zvuků, nýbrž jako prvek, který s sebou nese ideologické významy utvářející celkový světonázor subkultury (*worldview*). A právě ideologické významy spolu s hudbou samotnou tvoří platformu pro hudební subkultury. Těmito ideologickými prvky se subkultura vymezuje vůči marginální společnosti (Heřmanský & Novotná, 2011).

Ideologické prvky subkultur se promítají do takzvaného *subkulturního stylu*. Britský

sociolog Dick Hebdige tvrdí, že subkulturní styl je tvořen třemi složkami – vizáží, vystupováním a slangem¹ (Hebdige, 1979). Nejvýraznější z nich je samozřejmě vizáž. Vzhled odděluje příslušníka subkultury od většinové společnosti na první pohled. Jednotlivé subkultury mívají specifický styl odívání, doplňků, šperků, obuvi, účesu apod. Stylové doplňky většinou nesou uvnitř subkultury konkrétní význam. Například tetování ve tvaru písmene X na hřbetu ruky nosí členové subkultury Straight Edge jako symbol asketismu (Heřmanský & Novotná, 2011). Podle teoretika Dicka Hebdige umožňuje právě tato *módní symbolika* komunikaci uvnitř subkultury.

Stručná historie výzkumu subkultur

Výzkumem subkultur se začala jako první zabývat takzvaná Chicagská škola² ve dvacátých letech dvacátého století. „Chicago té doby bylo charakteristické velkým přílivem obyvatelstva, rozvinutým průmyslem, zaváděním moderních technologií do výroby a typický byl městský způsob života jeho obyvatel.“ (Smolík, 2010, str. 59). Primárním cílem výzkumu nebyly subkultury jako takové, ale okrajové skupiny společnosti (etnické menšiny – zejména imigranti první či druhé generace, mládež) a to zejména skupiny kriminální. „K výzkumu těchto subkultur je přivedl funkcionalistický model společnosti jako ekvilibria. Podle něj se společnost jako systém snaží dosáhnout stabilního stavu, který subkultury právě narušovaly. Chicagská škola proto nahlíží na subkultury skrze prizma deviace.“ (Heřmanský & Novotná, 2011, str. 91). V metodách výzkumného šetření převažovalo zúčastněné pozorování v terénu a rozhovory monitorující životní dráhu jedince. Výzkumy amerických sociologů se zaměřovaly hlavně na chování subkultur, které pro většinovou společnost nebylo přijatelné, čímž přispěli k vnímání subkultur jako společenského problému³.

Další význačnou sociologickou školou, která se zajímala výzkumem subkultur, byla tzv. Birminghamská škola - CCCS (Center for Contemporary Cultural Studies). Výzkumu subkultur se začala věnovat v šedesátých letech dvacátého století. Britští sociologové nahlíželi na problematiku očima neomarxismu - skrze strukturální paradigma, což bylo později překonáno postrukturalismem . Z jejich pohledu subkultury nebyly projevem deviace jako u

¹ Někdy uváděno jako argot

² Chicago bylo v této době charakteristické velkým přílivem imigrantů, rozvinutým průmyslem

³ Například pro Alberta Cohena byla delikventní subkultura skupina, která měla umožnit mladým lidem z dělnické třídy pomstu střední třídě, podle jejichž měřítek byli označeni jako neúspěšní, a zároveň si uvnitř skupiny vytvořili nezávisle alternativní status. (Cohen 1955a, citováno podle Smolíka, 2010)

Chicagské školy, ale projevem boje proti třídnímu uspořádání společnosti. Birminghamští sociologové se soustředili hlavně na výzkum britské dělnické mládeže – zejména na formující se subkultury *teddy boys*, *mods*, *skinheads* a *punks*. Jako metody využívali převážně sémiotickou analýzu stylu a mediální analýzu (Heřmanský & Novotná, 2011).

Na našem území se první práce, které si kladly za předmět subkultury, objevily v osmdesátých letech dvacátého století. Jejich zpracování bylo však příliš povrchní. S první uznávanou přehledovou publikací přišel brněnský politolog Josef Smolík v roce 2010. Pojmenoval ji *Subkultury mládeže*. Kniha se skládá jak z přehledu zahraniční literatury, tak z vlastních terénních výzkumů Smolíka. Téma subkultur se u nás v posledních letech stalo velmi populárním tématem vysokoškolských kvalifikačních prací, zejména pak na Masarykově univerzitě v Brně, kde Smolík vyučuje. Nejčastěji se objevují studie týkající se deskriptivy jednotlivých subkultur, popřípadě užší studie zaměřené na kriminalitu členů konkrétní subkultury nebo jejich postoje -typicky vůči drogám či postoje politické. Například: kvalifikační práce Jana Segeše – Politizace české freetekno subkultury, Brno 2011; Bohumila Štěpánka – Zneužívání drog a subkultury mládeže, Brno 2011; Markéty Maryášové – Problematika hip hopové subkultury se zaměřením na graffiti, Brno 2009; Matějovské Michaely – Vybrané subkultury mládeže a jejich vztah k drogám, Zlín 2011; Kateřiny Lojdové – Od skinheads k extrémní pravici: socializace do tabuizované subkultury, Brno 2008 a mnoho dalších. Nicméně o subkulturách jako takových (bez konkrétního zaměření) je zde zdrojů po málu.

Nejnovější literaturou na českém trhu týkající se subkultur je kniha vydaná na konci roku 2011 s názvem *Kmeny: Současné městské subkultury*. Autorem projektu je rapper a výtvarník Vladimír 518 a hudební publicista Karel Veselý. Kniha je zaměřena na jednotlivé, zejména pražské subkultury (tattoo, graffiti, punk, meatheads, MMORPG, hardcore, Hip hop, otaku/cosplay, emo, hackeři, skinheads, sneakers, freetekno, nehippies, cirkus, skate, virval, motorkáři, hooligans, black, tunning, ska, queer, goths, straight edge, hipsteři) a obsahuje mnoho fotografií. Svou povahou jde ale o populární literaturu. Nicméně obrazový materiál je velmi ilustrační.

Současné teorie subkultur

Soudobé teorie subkultur se povětšinou shodují na tom, že u subkultur došlo k obroušení hran mezi jednotlivými subkulturami i mezi nimi a mainstreamovou společností.

Hranice jsou zcela prostupné. Pro tyto skupiny se začal používat termín postsubkultury⁴. Tento trend můžeme pozorovat zhruba od devadesátých let. Někteří autoři se domnívají, že souvislosti bychom měli hledat s prudkým rozvojem nových hudebních stylů a to hlavně na scéně elektronické hudby⁵. Někteří autoři dokonce užívají termín „*supermarkety stylů*“. Příznivci subkultur se stále častěji kloní k několika různým stylům, které promítají i do jejich vizáže, takže je těžší než kdy dříve jedince rozpoznat a identifikovat s jedinou subkulturou popřípadě rovnou s několika. „Někteří jedinci se přidružují k několika různým subkulturám, brání se kategorizaci nebo vyjadřují alternativní, neurčitou či hybridní totožnost.“ (Smolík, 2010, str. 81)

Významnou událostí pro rozvoj postsubkulturní teorie bylo symposium ve Vídni v roce 2001. Dle jejích výsledků již není možné hovořit o tradičních subkulturách tak, jak je chápala kulturní studia CCCS, ale spíše bychom měli užívat termínů *scéna*, *styly*, *klubová kultura* a *kmeny* („neo-tribes“). Dochází ale i ke změnám ideologické náplně jednotlivých subkultur. V poslední době se čím dál častěji akcentují uvnitř subkulturních skupin témata jako je feminismus, multikulturalismus, sexismus, ochrana životního prostředí a ochrana zvířat, vztah k imigrantům, etnickým a kulturním menšinám. (Smolík, 2010, str. 78)

Někteří autoři začali po vzoru francouzského sociologa Michela Maffesoliho, používat pro subkultury termín městské kmeny (*urban tribes*), který zavedl v roce 1985. V knize *Le temp de tribus – The time of the tribes*⁶ své postoje rozvádí. Za městské kmeny považuje proměnlivé mikroskupiny lidí, kteří sdílejí stejné zájmy, na jejichž principu kmen tvoří (Maffesoli, 1996). V jiných zdrojích nalezneme také pojmy kmeny (*tribes*) anebo nové kmeny (*neotribalism*). Tyto termíny například uvažuje ve svém článku *Subcultures or Neo-Tribes? Rethinking the Relationship between Youth, Style and Musical Taste* Andy Bennett (Bennett, 1999).

Podstatným pojmem pro teorii subkultur (respektive postsubkultur) je pojem *scéna*. „Scéna je moderní městská forma společenského styku, ve které mají účastníci stejný zájem na trávení volného času nebo se zaměřují na stejný životní styl.“ (Smolík, 2010, str. 37)

Josef Smolík (Smolík, 2010) dělí příznivce („insidery“) subkultury podle stupně angažovanosti. Na škále angažovanosti jsou na prvním místě lidé, kteří se svou vlastní aktivitou podílejí na životě subkultury. Vyrábí kulisy, pořádají koncerty, hrají, organizují

⁴ Termín subkultury se však přesto nepřestal používat.

⁵ Techno, tekno, break beat, jungle, acid house, trance, drum'n'bass a další

⁶ Někdy je místo termínu *tribes* užíváno v angličtině *little masses* (Shields, 1991)

protesty, vydávají fanziny⁷, pořádají přednášky a podobně. Pak je tady větší část neaktivních příznivců („konzumentů“), pro které má ale subkultura stále velký význam. Třetí skupinou jsou lidé, kteří jsou mimo scénu a vypůjčují si některé symboly subkultury - aniž by měli ponětí o jejich významu a ideologickém rámci. Důvodem pro tuto vypůjčku bývá často móda.

Vztah subkultury k většinové společnosti

Jak již bylo zmíněno výše, subkultury jsou součástí většinové společnosti, se kterou jsou v neustálé interakci. Vymezují se vůči ní jiným životním stylem, hodnotami, normami, chováním nebo vzhledem. Subkultury mohou stát i přímo na negativním vymezení vůči většinové společnosti – takovéto subkultury nazýváme *kontrakultury* (odvozeno z latinského *contra* – proti). Kontrakultury často vynikají svou radikálností a to jak politickou tak metodickou. Subkultury se však vymezují i vůči sobě navzájem a to i v rámci jednoho směru - například ultrapravicoví skinheads versus tradiční skinheads. (Smolík, 2010)

Subkultury mohou svou odlišností, image nebo chováním svých členů vyvolávat v okolí obavy. Většinová společnost si však osvojila mechanismy jak tyto ostré hrany mezi ní a subkulturami otupit.

„Po čase je ale takováto subkulturní skupina začleněna do dominantní soustavy významů, je jí přidělen určitý prostor v „mapě problematické sociální reality“. Tento proces inkorporace má dvě charakteristické formy:

- Transformaci subkulturních znaků do masově produkovaných předmětů⁸,
- Deviantní chování je redefinováno aktéry sociální kontroly např. policií, médii, výchovnými pracovníky, přičemž nabývá ideologické normy.

(Smolík, 2010, str. 33)

Subkultura jako sdružující platforma mládeže

Primární socializaci⁹ zajišťuje jedinci jeho rodina. Sekundární socializace pak probíhá

⁷ Slovo fanzin je složenina dvou anglických slov *fan* – fanoušek a *zin* – zkratka slova *magazine* čili časopis. Fanziny jsou časopisy, které mapují subkulturní scénu (zejména hudební) a jsou vydávány pro subkulturu samotnou.

⁸ V současné době je možné pozorovat například prodej oblečení a módních doplňků typických pro punkovou subkulturu v butikách určených pro většinovou společnost. Tyto znaky tak ztrácí pro punkery na váze.

⁹ Socializace je proces vývoje od stadia bezmocného novorozence až po osobu, která si dobře uvědomuje sebe

mezi vrstevníky, kde dospívající hledají své místo ve společnosti a budují svou identitu¹⁰.

„Dospívající prožívají období hledání a budování identity zpravidla ve vrstevnické skupině (partě, gangu), tedy mezi sobě podobnými lidmi, kteří se nacházejí ve stejné fázi bez pevné identity a kteří mohou být sami sobě dostatečným vzorem. Vědomí sociální identity může být úzce svázáno mj. s členstvím v různých subkulturních skupinách. Subkultury jsou vlastně utvářeny slučováním jednotlivých skupin mládeže na základě zájmů, aktivit, vědomí společné identity, módy, společných hodnot, ideálů, ale i pod vlivem médií a hudebního průmyslu. Vrstevnická skupina jedinci nejen rozšiřuje pole příležitostí, ale stává se i skupinou referenční, působící na formování hodnotového systému.“ (Smolík, 2010, str. 24,25)

Jak se zdá, může být subkultura jednou ze zásadních platforem, na jejíž bázi se vyvíjí identita jejích členů. Děje se tak pomocí interakce se svými vrstevníky a zároveň členy subkultury (díky čemuž se objevuje pocit sounáležitosti). Na které oblasti to bude mít vliv? V našem výzkumu jsme se rozhodli zjistit, zda mají členství či sympatie se subkulturou vliv na posuzování atraktivity jejich členů. Proto se v následujícím oddíle budu věnovat problematice atraktivity.

samu a orientuje se ve své vlastní kultuře. (Giddens, 1999, str. 39)

¹⁰ Někteří autoři uvádí i termín terciální socializace. Terciální socializace je neustálý proces interakce dospělého jedince s okolím.

Atraktivita

Atraktivita - přitažlivost hraje v životě jedince významnou roli. Neovlivňuje pouze možnosti partnerského výběru, jak by se mohlo zdát, nýbrž má vliv i na jiné aspekty lidského života – už od jeho počátku. Preference obličejů atraktivních jedinců se objevuje už u novorozenců. „Rubenstein a kol. (2002) ukazovali šestiměsíčním dětem zprůměrované kompozitní ženské obličej v párech s neatraktivními obličejí (podle hodnocení dospělých); ve třech čtvrtinách případů se děti dívaly déle na atraktivní obličej. Reakce dětí na atraktivní obličej potvrdily i další týmy (Langlois a kol., 1991; Slater a kol., 2000)“. Fyzicky atraktivní lidé mají podle dostupných výzkumů velmi často vyšší společenský status, vysoké sebevědomí a více přátel (Langlois et al., 2000). Atraktivní osoby bývají tendenčně hodnoceny jako důvěryhodnější (Šrámková, 2011). Po tomto výčtu je zřejmé, že atraktivita není v lidském životě zanedbatelný faktor, omezující se pouze na možnosti partnerského výběru.

Posuzování sexuální atraktivity

Při posuzování sexuální atraktivity bereme ať již vědomě či nevědomky v potaz mnoho různých podnětů. „Obecně by se dalo říci, že celková atraktivita jedince spočívá ve třech směrech: tělesné přitažlivosti (dobově podmíněný ideál krásy a zdraví), statutární přitažlivosti (symboly prestiže, statutární symboly) a osobní přitažlivosti (vlastnosti, především veselost, otevřenost, ochota)“ (Benesch, 2001). Nyní se pokusím složky atraktivity představit podrobněji.

Fyzická atraktivita

Mezi základní kritéria pro posuzování fyzické přitažlivosti patří věk¹¹ a tělesná krása. Výzkumy se zaměřují na jednotlivé složky fyzické atraktivity. Mnoho výzkumů se zaměřilo na fyzickou atraktivitu obličej. Psycholog Michael Cunningham, v současnosti působící na Louisvillské univerzitě, provedl experiment, ve kterém se snažil zjistit, zda je krása tváří žen

¹¹ U žen se žádoucí věk pohybuje v rozmezí fertility, nejžádanější jsou ženy mladé kolem 23-25 roku věku, protože jsou v nejplodnějším věku a zdravé. Plodnost žen mizí kolem padesátého roku věku. U mužů je preferovaný věk o něco starší, než je ženy a to s ohledem na současný nebo předpokládaný přístup ke zdrojům. (Weiss, 2009)

univerzální. Respondenti hodnotili atraktivitu tváří žen různých etnik na fotografiích. Nalezl velkou shodu napříč hodnotiteli v hodnocení atraktivních i neatraktivních tváří. (Cunningham, 1989) Podle nových výzkumů, při kterých je užívána počítačová grafika, se atraktivita tváře zvyšuje s její symetričností a průměrností¹². (Buss, 2009) V experimentu, kde byly hodnoceny fotografie obličejů dvojčat, byla jako atraktivnější tvář vybírána ta více symetrická. (Mealey, 1999)

Velké množství výzkumů se pak zabývalo ideální postavou. U žen se pro měření atraktivity postavy používá takzvané WHR – „*Waist-Hip Ratio*“ - poměr pasu k bokům. Užívat právě tento poměr navrhl dnes již zesnulý profesor University of Texas, evoluční psycholog Devendra Singh (Singh, Young, 1995). „Obecně přitom platí, že čím je WHR vyšší, tím nižší je atraktivita a současně i plodnost ženy (ženy s úzkými boky a ženy obézní jsou méně plodné). Podle mnoha zjištění, jejichž přehled podává Mealeyová (Mealey, 2000), preference mužů pro ženy s nízkým WHR je konstantní (právě k jeho snížení sloužily například i korzety užívané v 19. století), i když preference žen dle ukazatelů výšky, hmotnosti a velikosti ňader se historicky a transkulturně liší. Marilyn Monroe, Twiggy i současné supermodelky měly či mají WHR přibližně 0,66 až 0,7, a to přesto, že jiné kulturně podmíněné standardy ženské krásy se mění.“ (Weiss, 2009, str. 191) U mužů se používá SHR – „*Shoulder-to-hip ratio*“, čili poměr ramen k bokům. I u mužů platí až do jisté míry, čím nižší SHR, tím atraktivnější je postava. Obecně jsou preferováni vyšší muži s hrudníkem do tvaru V. Dále se také používá takzvané BMI – *Body mass index*, který nám popisuje poměr hmotnosti a výšky. Nic nám, ale u BMI nenapovídá o tvaru figury.

Mealeyová, Connolly a Slaughter zkoumali u dětí preference postav. Přes pět seti dětí (od šesti do sedmnácti let) byly předloženy obrázky se siluetami osob s rozdílným BMI a WHR. Zjistili, že mladší děti mají tendenci preferovat osoby s lehkou podváhou, zatím co kolem deseti let se tato preference mění na osoby s průměrnou váhou a zůstává. Vývoj preference křivek gradoval spolu s věkem lineárně, až dospěl k WHR 0,7 (Connolly, Slaughter and Mealey, 2004).

Obecně se pak za fyzicky atraktivní udávají znaky, které poukazují na zdravou kondici. Můžeme uvést například zdravý chrup, čistá kůže, lesklé vlasy, vůně, životní energie nebo přiměřené svalstvo. Výskyt prvků signalizující nemoci je napříč kulturami považován za vysoce neatraktivní (Buss, 2009).

¹² Průměrností rozumíme absenci vyčnívajících znaků.

Statutární atraktivita

Ačkoli fyzické znaky hrají velmi významnou roli, byly prokázány i jiné znaky, které velmi výrazně ovlivnily hodnocení sexuální atraktivity. Jedním z nich je socioekonomický status. John Mashall Townsend provedl v roce 1996 experiment (Townsend, 1996), ve kterém respondenti viděli obrázky opačného pohlaví různého stupně fyzické atraktivity v rozdílných kostýmech. Respondenti odpovídali na to, jak úzký vztah by byli ochotni navázat s modelem/modelkou - od toho jít na kávu, randit, navázat sexuální vztah až po svatbu. Modelové a modelky byly postupně převlečeny a nafoceny ve třech kostýmech, přičemž každý z nich měl označovat jiný socioekonomický status. Pro kostým s nejnižším socioekonomickým statusem byla vybrána uniforma nejmenovaného řetězce s rychlým občerstvením, prostřední model byl oblečen do volných khaki kalhot a bílé košile a kostým označující nejvyšší socioekonomický status bílou košili, kašmírovou kravatu, sako přehozené přes rameno a hodinky značky Rolex. Ukázalo se, že znaky socioekonomického statutu mají velký vliv zejména na hodnocení žen. Pro ženy byl nejlépe vypadající model v fastfoodové uniformě méně přijatelný než nejméně přitažlivý model v kostýmu vysokého statusu a to pro všechny typy vztahu. Muži vyjadřovali stálou preferenci jít na rande s nejlépe vypadající modelkou nehlédě na kostým. (Townsend; 1998). Výsledky se v rámci evoluční psychologie interpretují tak, že je pro ženu důležité zabezpečení zdrojů pro ni a potenciálního potomka.

Pro ženy je ekonomické zázemí a ekonomická perspektiva důležitější než pro muže. Ženy si v průměru považují ekonomické kondice muže dvakrát tolik než muži. K ekonomické síle a kondici lze ještě přiřadit společenské postavení, ambice, pracovitost, inteligenci, stabilitu a spolehlivost. Všechny tyto vlastnosti vedou k získání a zabezpečení stálosti zdrojů a proto jsou také ženami vyhledávány. (Buss, 2009)

Statutární hierarchie

V okolí každého jedince se vyskytuje mnoho různých společenství, profesních nebo zájmových spolků, sportovních klubů, uměleckých skupin a podobně. Člověk během svého života vystřídá několik těchto společenských celků. Mohli bychom začínat výčtem od mateřské školky, přes základní školu, přes herecký kroužek, fotbalový klub, střední školu, vysokou školu, pracovní kolektiv, vodácký klub a mohli bychom pokračovat až třeba ke kolektivu v domově důchodců. V každé této sociální jednotce se přirozeně tvoří společenská

hierarchie. Jak tedy člověk mění v průběhu života členství v různých sociálních jednotkách, mění se i jeho status v nich. V každé skupině jsou referenčními body její členové, kteří definují úspěšnost uvnitř celku. Dle toho se odvíjí postavení na společenském žebříčku uvnitř spolků. Za společenské uskupení s vlastní hierarchií lze podle nás rozhodně považovat i subkultury.

Jak jsme již uvedli výše, ženy jsou přitahovány mimo jiné výrazně znaky sociálního statusu. Záleží přitom, v jaké sociální jednotce zrovna působí a s jakou se identifikují. Předpokládáme, že jedny z nejvýraznějších spolků jsou výše popsané subkultury. John Marshall Townsend uvádí ve své knize *What Women Want – What Men Want* příklad: „Běžná dívka se na střední škole nejspíš chce scházet s kapitánem fotbalového týmu nebo s prezidentem studentů. Dívka, která se identifikuje s rebelující skupinou, bude považovat tyto chlapce za příliš přímé a slušné. Spíše ji budou přitahovat čelní rebelové – ti, kteří hrají v punkové kapele, mají výstřední účesy a nabízejí ty nejlepší drogy. Tak nebo tak muž bude primárně posuzován podle jeho výkonů, reputace a pozice v jednotlivé skupině.“ (Townsend, 1998)

Z příkladu profesora Townsenda je možné vyčíst, že skupina, se kterou se jednatelce identifikuje a v jejímž rámci se pohybuje, ovlivňuje i posuzování atraktivity a to jak jejich členů, kterým na hodnocení přidává, tak lidí vně, kterým na hodnocení ubírá. Na testování tohoto předpokladu jsme se zaměřili v empirické části.

Osobnostní přitažlivost

Roli hraje také sebe prezentace. Chování během různých aktivit podkrývá citlivost, vkus, sociální zařazení a vzory chování (Lewis, 1988). Tyto informace mohou měnit hodnocení člověka a to i co se týče jeho sexuální atraktivity. A podobně jako informace o hudebním, uměleckém a filmovém vkusu, o zájmech, koníčcích či vzdělání pomáhají pozorovateli zařadit osobu do určité sociální skupiny. Tyto informace o jednotlivých preferencích vyvolávají v pozorovateli pocit souznění a blízkosti nebo naopak pocit distance a nepochopení. Na základě těchto zájmů a koníčků se lidé sdružují do skupin nebo se mezi nimi naopak tvoří propasti. Na základě velmi specifických zájmů je posuzována kulturní příslušnost nebo příslušnost k subkulturám (Lewis, 1988).

Všechny tyto body, které činí pocit blízkosti či vzdálenosti osob mají vliv na posuzování atraktivity. Důvod se zdá být zřejmý. „Velké rozdíly mezi vyznávanými hodnotami, zájmy a povahami obou druhů jednoho páru mají za následek neshody a

rozmíšky“ (Buss, 2009, str. 51). Řešením tohoto problému je tedy hledat partnera s podobnými postoji, zájmy a koníčky – tedy s podobným životním stylem a světonázorem. „Lidé vyhledávají partnery s podobnými politickými a společenskými hodnotami, jako jsou názory na potraty nebo trest smrti, v čemž zkoumané páry dosáhly korelační hodnoty +50. Lidé tedy touží po partnerech podobných rasově, etnicky a nábožensky.“ (Buss, 2009, str. 51) Podle výše zmíněné definice subkultury¹³ splňují subkultury roli platformy, na které se mohou setkat lidé s podobným životním stylem a názory. Určitý životní styl a postoje jsou prakticky implicitní podmínkou členství v subkultuře. Preferenci jedinců s podobnými charakteristikami popisuje teorie homogamie, které se budeme věnovat později.

Rozdíl v posuzování atraktivity mezi muži a ženami

Ženy a muži přikládají jednotlivým složkám atraktivity různou váhu. Jak jsme nastínili výše, ženy podle Davida Busse touží po muži, který je ekonomicky výkonný, má dobré společenské postavení, je lehce starší a má potenciál, je ambiciózní a pracovitý, stabilní a spolehlivý, inteligentní, silný, dobrého vzrůstu¹⁴, je zdravý, milující a zavázaný. (Buss, 2009) Tyto charakteristiky by se daly rozdělit do tří skupin. První skupinu tvoří znaky, které buď přímo zajišťují přístup ke zdrojům anebo vyjadřují potenciál k jeho zajištění (ekonomická síla, společenský status, ambice a pracovitost, inteligence). Druhou skupinu tvoří charakteristiky, které jsou příslibem k tomu, že muž bude ochotný své zdroje ženě a potomkům dlouhodobě poskytovat (spolehlivost, stabilita, zavázanost a láska). Třetí skupina je tvořena znaky poukazující na dobrou fyzickou kondici muže (pevné zdraví, vzrůst a síla, věk). Fyzická kondice je pro ženy důležitá, jak z pohledu zdraví společných dětí, tak ochrany a dlouhověkosti (dlouhodobého zabezpečení). Co je atraktivní pro muže? Pro muže je důležitá hlavně tělesná krása a mládí – detaily jsme rozvedli výše. Obojí napomáhá mužům najít fertilní a zdravou ženu, se kterou by mohl mít potomky. Dalším často kladeným požadavkem je počestnost a věrnost, tyto vlastnosti muži zajistí, že jeho investice nebudou převáděny jinam a do cizích potomků. „Když američtí muži ve studii o dočasných a trvalých partnerkách vyhodnocovali 67 možných vlastností podle jejich žádoucnosti ve vážném vztahu, ukazovala

¹³ „Subkultury jsou v nejširším slova smyslu v sociálních vědách definovány jako skupiny charakteristické specifickým souborem norem, hodnot, vzorců chování a životního stylu. Mohou vznikat na různém základě – např. etnickém (subkultura polské menšiny v České republice), socioprofesioním (subkultura policistů či učitelů) nebo zájmovém (subkultura modelářů, zahrádkářů či hráčů bowlingu).“ (Heřmanský & Novotná, 2011, str. 89)

¹⁴ Uvádí se minimálně 180 cm.

se věrnost a sexuální loajalita jako nejocetovanější charakterový znak.“ (Buss, 2009, str. 92).

Muži a ženy se také velmi liší v podobnosti hodnocení. Zatím co muži ve svém hodnocení atraktivity žen vykazují velkou míru shody, ženy se ve svých hodnoceních různí (Townsend, 1998). Tento rozdíl můžeme připisovat celé řadě různých faktorů, ať již je to partnerský status, vlastní atraktivita, fáze menstruačního cyklu, ale také prostředí.

Z uvedených důvodů v našem výzkumu předpokládáme, že na ženy budou mít kostýmy subkultur větší vliv než na muže. Dále předpokládáme, že muži budou ve svých hodnoceních vykazovat větší míru shody než ženy.

Teorie homogamie

Teorie podobnosti – tedy teorie homogamie říká, že lidé mají tendenci se párovat na základě znaků, jež jsou s jedincem podobné (Mareš, 2004). Těmito sdružujícími prvky jsou náboženství, rasa, vzdělání, socio-ekonomický status, sociální třída, ale také zájmově a ideově vyhraněné skupiny čili subkultury. „Většina sňatků je uzavírána mezi osobami stejného náboženského vyznání, stejné rasy či etnického původu nebo osobami stejné sociální třídy“ (Mareš, 2003, str. 80)

„Tzv. *matching phenomenon*, hypotézu rovnocenných párů, založenou na myšlence homogamie (*homo* – podobný, *gamie* – manželství) popsali r. 1966 psychologové Walster, Aronson, Abrahams a Rottmann.“ (citováno podle Šrámková, 2011, str. 12) Tito psychologové udělali experiment s názvem „*Computer match dance*“, ve kterém se snažili ověřit hypotézu rovnocenných párů. Podrobili 752 studentů osobnostním dotazníkům, na jejichž základě studenty párovali pro schůzku. Osobnostní charakteristiky jako MMPI¹⁵, Berger's Scale of Self- Acceptance and intellectual measures ani další osobnostní a inteligenční testy nepredikovaly kompatibilitu osob. Jediné, co bylo určující, byla fyzická atraktivita partnera/partnerky. Jejich hypotéza v této studii tedy nebyla potvrzena (Walster, Aronson, Abrahams, Rottmann, 1966).

Většina výzkumu na tomto poli zjišťovala metodou dotazníků a rozhovorů míru shody mezi manželskými nebo již rozvedenými páry. Výzkumníci zjišťovali korelace jednotlivých bodů v odpovědích mezi partnery (respektive bývalými partnery) a zjišťovali se, které shody vlastností či postojů vedou k úspěšnému manželství a které naopak zvyšují pravděpodobnost rozvodu. Ukázalo se, že u některých postojů a vlastností je shoda významnější pro párování než u jiných. Jak jsme již zmínili výše, velkou míru korelace mezi partnery - +50 nalezneme u postojů vůči potratům a trestu smrti. Lidé také vyhledávají partnera podobné inteligence korelace - + 40. „Navíc na podobnosti záleží i v povahových vlastnostech jako extroverze, vnímavost a uvědomělost, kde je mezi manželi docilováno korelace + 25 (Buss, 2009, str. 52). Hledání sobě podobných partnerů snižuje riziko vzájemné nesnášenlivosti a sdružuje partnery v plnění společných cílů (Buss, 2009).

V našem výzkumu předpokládáme, že podobnost hodnotitele a modela na předkládaných fotografiích – předpokládaná z důvodu příslušnosti k určité subkultuře –

¹⁵ The Minnesota Counseling Inventory

pozitivně ovlivní hodnocení atraktivity modelů. Klademe si také otázku, zda je pravděpodobné párování napříč různými subkulturami. Mareš na ni ve své knize odpovídá takto: „Heterogamie jakožto důsledek exogamie závisí především na prostupnosti jednotlivých sociálních skupin, na jejich ochotě přijímat odlišné životní partnery svých členů a na sociální distanci mezi těmito skupinami. Tím i na frekvenci a povaze kontaktů odlišných skupin, na nichž závisí prostá pravděpodobnost setkání partnerů s odlišnými charakteristikami, respektive členstvím v odlišných sociálních skupinách, a pocházejících z odlišného prostředí.“ (Mareš, 2003) Předpokládáme tedy, že u našich experimentálních subkultur budou lépe hodnoceny z hlediska atraktivity členem jiné subkultury, ty subkultury, které si budou bližší postoji a aktivitami subkultuře hodnotitele¹⁶. A zároveň předpokládáme, že subkultury s větší distancí postojů a aktivit budou hodnotit atraktivitu modelů opačné subkultury hůře.

Limity teorie homogamie

Kritici teorie homogamie nejčastěji zmiňují problematiku příčinnosti. Zpochybňují to, že lidé svého partnera aktivně vyhledávají na základě sobě podobných charakteristik a nabízí jinou odpověď na míru podobnosti partnerů – podobnost je daná okolní sociální a prostorovou realitou. „Neboť míra heterogamie je ovlivněna již jen pravděpodobností pouhého setkání partnerů s odlišnými charakteristikami či členstvím v odlišných sociálních skupinách pocházejících z odlišného prostředí – tím, do jaké míry sdílejí fyzický a zejména sociální prostor. Homogamie je často důsledkem sociální homogenity nejvýznamnějších lokací manželského trhu, ať již jde o školu, sousedství, náboženské sdružení, pracoviště, sportovní či zájmový klub, ale také zábavní zařízení, jež jsou shromážděním vrstevníků, jako jsou diskotéky.“ (Mareš, 2003, str. 82)

Tendenci k homogamii také mohou narušovat požadavky na partnera. Ženská preference dobrých socioekonomických znaků může ovlivňovat míru homogamie stejně tak jako mužská preference mládí a krásy. Vzájemná směna s těmito kvalitami vede k heterogamii.

¹⁶ Tyto zájmy a postoje nám poodhalí dotazník zájmů a postojů.

Empirická část

Stanovení cíle výzkumu a hypotéz

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, zda má příslušnost/sympatie k určité subkultuře vliv na posuzování sexuální atraktivity jejich členů. Jinak řečeno cílem je zjistit, zda existuje vztah, souvislost mezi hodnocením atraktivity a příslušnosti či sympatizování se subkulturou. Výzkum se týkal oblasti, která je doposud zcela neprobádaná, takže mezi explorace této oblasti pomocí našeho výzkumu je jedním z cílů tohoto výzkumu.

Naše hypotézy jsou:

H^0 = Na základě teorie homogamie a vlivu osobnostní atraktivity předpokládáme, že **sympatizování se subkulturou pozitivně ovlivní hodnocení sexuální atraktivity těch modelů, kteří mají na sobě kostým stejné subkultury, s nímž se respondenti identifikují či s ní sympatizují.**

H^0 = **Negativní vztah hodnotitelů k subkultuře se promítne v nižším hodnocení atraktivity modelů, kteří na sobě mají kostým oné subkultury.**

H^1 = Na základě poznatků o tom, že na ženské posuzování atraktivity, má větší vliv společenské zařazení (a to jak společenské zařazení ženy, tak společenské zařazení muže, jehož atraktivita je posuzována) a naopak, že muži hodnotí atraktivitu hlavně na základě posuzování tělesné krásy a mládí (Buss, 2009), (Townsend, 1998), předpokládáme, že **na hodnocení žen budou mít kostýmy větší vliv než na hodnocení mužů.**

H^2 = Díky tomu, že muži posuzují ženskou atraktivitu hlavně podle fyzické krásy a mládí, zatímco ženské posuzování atraktivity vykazuje větší míru různorodosti (Townsend, 1998), předpokládáme, že **mužské hodnocení atraktivity bude vykazovat větší míru shody než hodnocení ženami.**

H^3 = Vzhledem k tomu, že společné zájmy, životní styl, názory a postoje, koníčky apod. vytváří mezi lidmi pocit souznění nebo naopak distance, což má vliv na posuzování atraktivity (Lewis, 1988), (Buss, 2009), předpokládáme, že **lépe budou hodnoceny z hlediska atraktivity členem jiné subkultury, ty subkultury, které budou bližší postoji a aktivitami subkultuře hodnotitele.**

H^3 = **Subkultury s větší distancí postojů a aktivit budou hodnotit atraktivitu modelů**

opačné subkultury hůře.

Pilotní studie

Naše výzkumná otázka navazuje na práci Johna Marshalla Townsenda, který provedl v roce 1993 podobný výzkum mezi 400 studenty. Jeho experiment byl proveden s modely tří amerických subkultur, které se vyskytují kolem tamních univerzit – *townie*, *crunchie* a *preppy*¹⁷. Studentům byly ukázány fotografie modelů opačného pohlaví, kteří byli oblečeni v kostýmech výše zmíněných univerzitních subkultur. Poté si přečetli popis, ve kterém se jim osoby z fotografií představovaly. A nakonec odpovídali, do jaké míry by byli ochotni jít na rande, mít sex nebo vzít si postavy z fotografií (Townsend, 1998). Tyto skupiny se však na území jiných států nevyskytují, což byl jeden z impulzů proč udělat nový experiment se zaměřením na lokální skupiny. Zároveň jsme se rozhodli, oproti Townsendovi, nepřipisovat k fotografiím žádné popisky a položit otázku na hodnocení atraktivity bez dalšího přívlastku.

V roce 2008 jsem absolvovala na FHS UK předmět Sexual Attraction in Cross-Cultural Perspective – Seminar, který byl veden profesory Havlíčkem, Valentovou a Townsendem. V rámci tohoto předmětu jsme pracovali na pilotní studii, ve které jsme vytvořili čtyři kostýmy subkultur pro každé pohlaví. Pro náš výzkum jsme zvolili tři ze čtyř subkultur hudebních a jednu, pro kterou je základním sdružujícím prvkem koníček. Konkrétně jsme se pokusili vytvořit modely na základě stereotypní vizáže subkultur teknařů (tekno a příbuzné styly elektronické hudby), disko mládeže (pop, disko, trance), etno (reggae, ska) a outdoor (sportovní aktivity v přírodě).

Po té, co jsme vybrali čtyři často se vyskytující subkultury, jsme započali s výběrem kostýmů. Kostýmy byly vytvořeny po shodě všech účastníků na daném stylu. Tyto modely jsme pracovníčně nazvali *disko*¹⁸, *technař/ka*, *outdoor* a *etno*. Mužský disko kostým byl složen z oranžového trička značky Lacoste, bledě modrých džínů, bílých bot, světle žlutého svetříku přehozeného přes ramena, bílo-šedé tašky přes rameno a stříbrných náramkových hodinek. Ženský disko kostým se skládal z červeného trička značky Lacoste, tmavě modrých džínů, černých koženkových špičatých bot na podpatku, bílého svetříku přehozeného přes ramena, malé černé kožené kabelky a koženého pásku s obdélníkovou zdobnou sponou. Mužský techno kostým byl složen z černé mikiny s kapucí, brčálově zelených manšestráků, běžovo-

¹⁷ Townie je mladý člověk, který žije v univerzitním městečku, ale není studentem. Crunchie je environmentální hippie typ, který je student. Preppy je rovněž studentem, charakterizují ho vysoké ambice.

černých bot skatového typu, šedého batohu, šály zvané palestina a černé kšiltovky. Ženský techno kostým obsahoval černou mikinu s kapucí, zelené kalhoty s kapsami na stranách, černé boty skateového typu, šálu zvanou palestina a šedý batoh. Mužský outdoorový kostým měl černé triko, cihlově červených kalhot s oranžovými záplatami, černé pohorky, černo-šedou sportovní bundu a oranžový batoh. Ženský outdoorový kostým obsahoval béžové triko, pískově žluté kalhoty s hnědými záplatami, světle šedé pohorky, modrou sportovní bundu a oranžový batoh. Mužský etno kostým měl bílo-modré batikované triko, oranžové kalhoty, kožené páskové pantofle, dřevěné korále, modré šátky a žlutou pytlovitou tašku přes rameno. Ženský etno kostým byl poskládán z oranžových šatů, červených kalhot, zeleno-červených žabek, dřevěných korálů, růžového šátku přes ramena a žluté pytlivé tašky. U všech kostýmu byla zachována stejná míra zahalení těla.

Modelem nám byli čtyři ženy a čtyři muži ve věku mezi dvaceti a třiceti lety. Sehnali jsme je pomocí osobních kontaktů účastníků projektu. Za pomoc jim nebyla přislíbena žádná odměna. Modelové a modelky se postupně nafotili v různých kostýmech před světle modrým pozadím v kostýmu každé subkultury. Tímto způsobem jsme získali 32 fotografií – každý z modelů se nafotil v kostýmech našich čtyř subkultur. Abychom zjistili, zda jsou naše modely věrohodné, provedli jsme na půdě fakulty humanitních studií validizační studii. Dotazovaným bylo v různém pořadí ukázáno osm fotek (stimuly mužů a žen v kostýmech subkultur – od každé subkultury byl v sadě jeden mužský a jeden ženský model), které byly rozděleny na 4 sady (takže dotazovaní viděli jednotlivé osoby v různých kostýmech, nikdy se však ani kostým ani osoba v jedné sadě neopakovaly). Respondenti vždy měli člověka na obrázku stručně popsat. Jejich odpovědi jsme na základě jednotlivých výpovědí kategorizovali. Dle informací, které jsme získali kategorizací výpovědí respondentů, jsme vytvořili dotazník, jenž měl za úkol získat informace o míře společných zájmů respondenta s našimi subkulturami. Dotazník je uveden v příloze této práce. K závěrečnému experimentu byl použit program Rater, v němž lze nahodile měnit pořadí fotek a zaznamenávat jejich hodnocení. Respondenti v Rateru hodnotili atraktivitu osob na obrázcích pomocí sedmibodové škály (od 1 = velmi atraktivní po 7= zcela neatraktivní) a vyplňovali dotazník ohledně společných zájmů. Pilotní výzkum prokázal, že znaky, které nijak přímo nevedou k informacím o socioekonomickém statusu – v tomto případě kostýmy subkultur, mohou mít vliv na posuzování atraktivity a to jak na muže, tak na ženy. (Havlíček, Valentová, & Townsend, 2009).

Po těchto výsledcích jsme si položili otázku, zda posuzování atraktivity, nemůže být ovlivněno vztahem jedine k jednotlivým subkulturám. Pilotní studie však byla provedena

nahodile na generální populaci (data byla čerpána například v Letenském parku), kde se mnoho jedinců sympatizující s námi vybranými subkulturami nevyskytovalo, takže v podstatě nebylo možné testovat vliv obliby konkrétní subkultury na posuzování sexuální atraktivity jejích členů. Proto jsme se rozhodli data k mé studii získávat přímo od členů zkoumaných subkultur.

Metody sběru dat

Náš výzkum byl designován jako kombinovaný, převážnou částí však kvantitativní. Cílem kvantitativní části byla verifikace hypotéz, kvalitativní část měla explorační účel (Hendl, 2005).

Hodnocení fotografií

Fotografie byly převzaty z projektu, na němž jsme společně spolupracovali s doc. Havlíčkem, prof. Townsendem a dr. Valentovou (Havlíček, Valentová, & Townsend, 2009) a je popsán výše v kapitole Pilotní výzkum.

Techniky sběru dat byly použity tři. Hlavní metodou sběru dat bylo hodnocení fotografií modelů v kostýmech našich čtyř subkultur v programu Rater (<http://www.facelab.org/debruine/Programs/rater>). Program Rater slouží k zaznamenávání hodnocení fotografií nebo k jejich porovnávání. V našem případě byli respondenti požádáni, aby ohodnotili atraktivitu osob na fotografiích na škále od 1 do 7, přičemž 1 znamenalo zcela neatraktivní a 7 velmi atraktivní. V pilotní studii (Havlíček, Valentová, & Townsend, 2009) jsme vytvořili 32 fotografií, které jsme rozdělili do čtyř sad po osmi modelech – čtyř žen v kostýmech našich čtyř subkultur a čtyř mužů, kteří měli taktéž rozdílné kostýmy. V rámci jednotlivých sad program Rater randomizoval pořadí fotografií. Jednotlivé sady jsme ve výzkumu postupně střídali, tak aby měl k posuzování každý pátý respondent stejnou sadu stimulů jako první. Efekt významně rozdílné osobní atraktivity některého z našich modelů také nebyl v rámci pilotní studie zaznamenán (Havlíček, J, Valentová, J.; & Townsend, J. M., 2009). Kdokoli z respondentů by býval poznal nějakou osobu na fotografii, byl by z výzkumu vyloučen.

U kostýmů byla striktně dodržována míra zahalení těla stimulů, množství doplňků a druh účesu. Taktéž jsme se snažili odstranit podněty, které by mohly podávat hodnotitelům informace o socioekonomickém statusu modelů jako by mohly být například drahé hodinky

nebo náušnice. Modelové dostali při fotografování za úkol tvářit se neutrálně.

Kromě toho, že byl program používán v celé řadě jak zahraničních studií, tak skupinou Etologie člověka na FHS UK, vybrali jsme jej také z toho důvodu, že umožňuje randomizaci pořadí prezentovaných stimulů a získaná data zaznamenává do tabulky.

Strukturovaný dotazník

Druhou technikou sběru dat byl strukturovaný dotazník, který napomohl poodhalit vztah hodnotitelů ke zkoumaným čtyřem subkulturám, včetně té, s níž sympatizují. Tento dotazník jsme pojmenovali *Dotazník zájmů a postojů* a je také převzat z pilotní studie, která se uskutečnila v roce 2008. Dotazník postojů a zájmů je připojen v příloze k bakalářské práci. Strukturovaný dotazník jsme shledali nevhodnějším, protože jeho vyplnění respondentům nezabírá mnoho času, což bylo k plánovanému počtu dotazovaných velkou výhodou.

Dotazované skupiny byly homogenní a díky pilotní studii jsme měli přesnou představu na co se dotazovat. Dotazník obsahuje otázky na věk, pohlaví, nejvyšší dosažené vzdělání, sexuální orientaci a na to, zda má respondent partnera. Další otázky již směřují ke koníčkům a zájmům, které jsou podle pilotní studie charakteristické pro zkoumané subkultury. Dva dotazy měly být specifické pro každou naši subkulturu. Další série otázek se otevřeně táže na sympatie vůči našim subkulturám. Respondenti odpovědi zaznamenávali na škálách od jedné do sedmi (vyjma demografických otázek), přičemž číslo jedna na škále znamenalo: určitě nesouhlasím a číslo sedm vyjadřovalo: určitě souhlasím. Otázek v dotazníku bylo celkem sedmnáct. Hlavním účelem dotazníku bylo zjistit, zda jsme v terénu opravdu našli námi zkoumané subkultury. Techniky sběru dat byly také odvozeny od předchozí studie (Havlicek, J, Valentova, J.; & Townsend, J. M. ,2009), na kterou náš výzkum navazoval.

Polostrukturovaný rozhovor

Poslední užitou metodou a zároveň jedinou kvalitativní metodou byl strukturovaný rozhovor, který nám měl poskytnout podrobnější informace o našich čtyřech subkulturách.

Otázky pro rozhovor jsme vytvořily spolu s dr. Valentovou, abychom získaly k experimentu kvalitativní podkreslení, abychom blíže prozkoumali námi zvolené subkultury. Vybraným respondentům¹⁹ jsem položila sedm otevřených otázek, které jsem ihned zapisovala ve zkrácené (tedy nikoliv doslovné) verzi do počítače.

¹⁹ Strukturovaný rozhovor jsem vedla jen s částí respondentů, protože se všemi by to bylo v podmínkách klubů velmi časově náročné ani analýza by neodpovídala rozsahu bakalářské práce.

Otázky byly následující:

1. Co si představujete pod pojmem subkultura?
2. Cítíte se být členem nějaké subkultury?
3. Jak byste vlastními slovy vystihl/a²⁰ subkulturu?
4. Jsou pro tuto subkulturu typické nějaké aktivity nebo chování?
5. Jak podle Vás vypadá typický člen této subkultury?
6. Charakterizuje tuto subkulturu nějaký hudební styl? Popř. jaký?
7. Jsou pro tuto subkulturu typické nějaké postoje, názory?

Výběr vzorku

Pro výběr vzorku bylo použito metody tzv. výběrového šetření (anglicky *survey*), jako plán výběrového šetření byl zvolen výběr na základě dostupnosti. „Jedinci jsou z populace vybráni na základě výhodnosti a dostupnosti“ (Hendl, 2006). V našem případě to byla dostupnost osob, které se v jeden okamžik nacházely v prostředí typickém pro výskyt našich čtyř subkultur. Limitů výběru na základě dostupnosti si jsme vědomi – v danou chvíli se na místech sběru nemusel vyskytovat reprezentativní vzorek z našich subkultur. Nicméně pro rozsah bakalářské práce, osobních a časových možností se tento způsob výběru zdál nejlepším z možných.

Výběr vzorku byl záměrně nepravděpodobnostní - předem určen několika kvótovými kritérii. Prvním z nich bylo věkové omezení. Bylo nutné, aby byli respondenti věkem mezi osmnácti a třiceti-pěti lety. Toto omezení bylo stanoveno, aby neexistovala větší věková mezera mezi hodnotiteli a hodnocenými modely na fotografiích. Větší věkový rozdíl by pravděpodobně měl vliv na výsledky. Celkem byla nasbírána data od 94 respondentů, 55 mužů a 44 žen.

Prostředí výzkumu

Data jsme se rozhodli sbírat v prostředí typickém pro výskyt našich čtyř subkultur. Jednalo se o diskotéku, dva hudební kluby a vodácko-outdoorový a sportovní klub. Jako první jsem navštívila 27. 3. 2012 diskotéku Joe's bar & garáž²¹, která se nachází na Praze 1 na

²⁰ Jednu z našich čtyř subkultur

²¹ <http://www.josgaraz.cz/>

Malostranském náměstí. Na tento prostor padla volba, protože zde jako diskžokej hrál můj kamarád DJ Martigen, který mi zajistil vhodný prostor pro výzkum a svolení provozního baru. Hrál se disko a pop. Místo ke sběru dat jsem měla přímo za diskžokejem u stolku. Limity tohoto prostoru spočívaly ve tmě a velkém hluku, takže s respondenty na tomto místě nebylo možné udělat kvalitativní rozhovor. Na dotazníky jsem respondentům svítila baterkou. Výzkum jsem začala v 21:15 a ukončila v 0:30. Do přibližně desáté, půl jedenácté hodiny byl prostor skoro bez hostů. Respondentů jsem zde získala celkem 26. Zbylá data jsem byla nucena doplnit jinou cestou – účelovým výběrem osob, jelikož metoda rozhovoru v prostoru Joe's baru nebyla uskutečnitelná. Zjištěná průměrná doba výzkumu s jedním respondentem byla 3 – 4 minuty. Respondenti byli ochotní.

Jako druhé místo jsem navštívila, abych se setkala s tekno komunitou, 3. 4. 2012 multikulturní prostor Rozjetá žába²², který se nachází ve Vršovicích v Dónské ulici. Pro tento podnik jsem se rozhodla, protože tam ten večer hrál sound systém R2D2, jehož členy osobně znám. Hrál se jungle, ragga jungle, tekno a drum & base. Zvolené místo pro sběr dat, bylo absolutně vyhovující. Měla jsem malou místnost bokem se stolem, několika židlemi a zásuvkou, kam jsem si zvala respondenty. V místnosti bylo světlo a nebyl tam hluk. Výzkum jsem začala v 20:30 a skončila v 0:25. Na tomto místě jsem dotazovala 25 respondentů - pět z nich absolvovalo i kvalitativní část – strukturovaný rozhovor.

Nejkomplikovanější bylo dostat se k outdoorové subkultuře. Nejdříve jsem uvažovala obchody se sportovním vybavením do přírody, po té takzvaný boulder – umělé stěny ve vnitřním prostoru, kam chodí trénovat horolezci, ale nakonec jsem dostala typ od své školitelky na outdoorový klub VŠE. Přes kontaktní osobu jsem domluvila emailem, že přijdu na jejich trénink. Dne 12. 4. 2012 jsem dorazila do tělocvičny VŠE na Churchillově náměstí na Žižkově, tam nebyla možnost započít s výzkumem, jelikož bych přerušovala jejich kondiční přípravu. Po domluvě s jedním z účastníků jsem byla pozvána do vodácko-outdoorového klub Válec²³, který se nachází v přilehlém parku Riegrovy sady za místní sokolovnou. Po té, co trénink skončil, jsme se tam vydali. V tomto klubu jsem uskutečnila výzkum. Data jsem začala sbírat ve 21:00 a ukončila v 23:40. Vyslechla jsem všech dvanáct lidí v klubu. Podmínky pro výzkum v prostoru byly takřka ideální až na počet hostů, uskutečnila jsem zde i strukturované rozhovory. Zbylá data jsem získala 19. 4. 2012 od studentů ze sportovního střediska Karlovy univerzity na Hostivaři. Schéma bylo velice podobné, po tréninku jsem je podrobila výzkumu v blízké hospodě Taškent. Zde jsem získala

²² <http://www.rozjetazaba.cz/>

²³ <http://www.klubvalec.cz/>

data od dalších devíti osob. Výzkum začal ve 22:00 a skončil ve 22:40. Podmínky k získávání dat zde byly dobré.

Posledním podnikem, který jsem navštívila, byl holešovický Cross club v Plynárenské ulici²⁴, abych se setkala s reggae/etno subkulturou. Učinila jsem tak 12. 4. 2012. Klub jsem vybrala, jelikož tam ten den hrála švédská kapela Stockholm Highgrades, která hraje moderní reggae. Seděla jsem u stolu, ve vedlejší místnosti, než kde probíhal koncert, naproti baru jako ostatní hosti. U stolu byla funkční zásuvka. V tomto klubu jsem potřebovala doprovod, jelikož jsem potřebovala vzhledem k velikosti klubu někoho, kdo mi pohlídá notebook, zatímco sháním respondenty. Výzkum začal v 19:20 a skončil v 22:45. Získala jsem zde data od celkem dvaceti-pěti respondentů.

Deskriptivní statistika

Celkem se výzkumu podrobilo 94 osob, z toho 55 mužů (58,5%) a 44 žen (42,5%). Mezi disko subkulturou jsem nasbírala data od celkem 26 osob, z toho 15 mužů (57,7%) a 11 žen (42,3%). Mezi reggae/etno subkulturou jsem nasbírala data od celkem 25 osob, z toho 15 mužů (60%) a 10 žen (40%). Mezi outdoor subkulturou jsem nasbírala data od celkem 21 osob, z toho 15 mužů (71,5%) a 6 žen (28,5%). A nakonec od tekno subkultury jsem nasbírala od 25 osob, z toho od 13 (52%) mužů a 12 žen (48%).

Průměrný věk respondentů byl 23,38. Průměrný věk respondentů z disko subkultury byl 20,84. Průměrný věk respondentů z reggae/etno subkultury byl 23,44. Průměrný věk respondentů z outdoor subkultury byl 25,28 a průměrný věk tekno probandů byl 24,08. Průměrný věk mužů byl 23,69 a průměrný věk žen byl 22,87. Věkový rozdíl mezi ženami a muži nebyl signifikantní ($p > 0,05$).

Poměr studentů, pracujících a nezaměstnaných byl u respondentů: 55 studentů (56,7%), 38 pracujících (39,2%) a 4 nezaměstnaní (4,1%).

Dalším demografickým hlediskem bylo nejvyšší dosažené vzdělání. 13 probandů uvedlo základní školu (13,4%), 8 probandů uvedlo střední školu bez maturity (8,2%), 29 probandů uvedlo střední školu s maturitou (29,8%), 31 probandů uvedlo, že právě studují vysokou školu (31,9%) a 16 probandů uvedlo, že mají ukončené vysokoškolské vzdělání (16,4%).

Čtyřicet-devět respondentů uvedlo, že v současnosti nemají stálého partnera (50,6%) a

²⁴ <http://www.crossclub.cz/cs/>

48, že v současnosti stálého partnera mají (50,6%)

Mužských hodnotitelů bylo celkem 55, z toho 12 z tekno subkultury (21,8%), 14 z outdoor subkultury (25,5%), 14 z etno/reggae subkultury (25,5%) a 15 z disko subkultury (27,3%). Hodnotitelek bylo celkem 44, z toho 12 z tekno subkultury (30,8%), 8 z outdoor subkultury (15,4%), 10 z etno subkultury (25,6%) a z disko subkultury 11 (28,2%).

V programu Rater bylo zaznamenáno celkem 752 jednotlivých hodnocení atraktivity, z toho bylo 440 hodnocení od mužů (58,5%) a od žen 312 (41,5%). Nyní se zaměříme na jednotlivé subkultury. Příslušníci tekno subkultury nám poskytli celkem 192 hodnocení, což představuje z celkového počtu hodnocení 25,5%, od členů subkultury outdoor jsme dostali 160 hodnocení atraktivity, což je 21,3% z celkového počtu, etno/reggae subkultura nám poskytla celkem 192 hodnocení, což představuje 25,5% celkového počtu a disko subkultura poskytla celkově 208 jednotlivých hodnocení, což je 27,7% celkového počtu.

Polostrukturovaných rozhovorů bylo celkem provedeno sedmnáct, z toho pět od outdoor subkultury, pět od tekno subkultury, tři rozhovory jsme získali od respondentů ze subkultury disko a čtyři od subkultury reggae/etno. Z celkového počtu bylo 9 respondentů mužů a 8 žen.

Specifika subkultur

Abychom zjistili, zda námi zvolené položky v dotazníku souvisí se skupinami lidí, jež jsme pro výzkum nabírali (pro jednoduchost je v dalším textu budeme nazývat „subkulturami“), použili jsme jednosměrnou ANOVU (*analysis of variance*, analýza rozptylu), kde faktor byl prostor sběru dat, tedy předpokládaná příslušnost respondentů k subkultuře, a závislé proměnné byly dotazy v našem dotazníku zájmů a postojů. Pomocí post hoc testu jsme zjišťovali případné rozdíly v odpovědích mezi jednotlivými subkulturami. ANOVU jsme zvolili, jelikož jsme analyzovali (porovnávali) rozptyl mezi více než dvěmi průměry (Hendl, 2006).

Veškeré analýzy byly provedeny ve statistickém programu SPSS 16.0.

Analýza dotazníků

V otázce: „Věnujete se často sportovním aktivitám?“, skórovali „outdoori“ ($\bar{X} = 6$; $sd = 0,8$) signifikantně výše než všechny ostatní subkultury, tedy než „disko“ ($\bar{X} = 4,8$; $sd = 1,8$),

„etno“ ($\bar{X} = 4,1$; $sd = 1,7$) a „tekno“ ($\bar{X} = 4,3$; $sd = 1,88$), (všechna $p < 0,002$).

V otázce: „*Podporujete protesty proti stávajícímu stavu společnosti?*“, skórovali „teknaři“ ($\bar{X} = 4,9$; $sd = 2,2$) a „etnaři“ ($\bar{X} = 4,5$; $sd = 1,4$) významně výše než a „outdooři“ ($\bar{X} = 3,1$; $sd = 1,2$) a „disko“ ($\bar{X} = 3,7$; $sd = 2$). Všechna $p < 0,02$. „Teknaři“ a „etnaři“ se v této otázce významně nelišili ($p = 0,93$).

V otázce: „*Vyrazíte si rádi s přáteli za zábavou (např. do baru, na diskotéku, taneční párty)?*“, se subkultury mezi sebou významně nelišily (všechna $p < 0,91$). „Disko“ skórovali ($\bar{X} = 6,9$; $sd = 1,2$), „teknaři“ ($\bar{X} = 6,4$; $sd = 1,2$), „etnaři“ ($\bar{X} = 6,3$; $sd = 0,99$) a „outdooři“ ($\bar{X} = 5,9$; $sd = 1,4$).

V otázce: „*Je vám sympatický východní styl myšlení (např. Indie)?*“ skórovali „etnaři“ ($\bar{X} = 4,96$; $sd = 1,3$) významně výše než „disko“ ($\bar{X} = 3,69$; $sd = 1,7$) a „outdooři“ ($\bar{X} = 4$; $sd = 1,5$). Všechna $p < 0,4$. „Etnaři“ a „teknaři“ ($\bar{X} = 4,92$; $sd = 2$) se od sebe v této otázce významně nelišili ($p = 3,15$).

V otázce: „*Trávíte rád/a volný čas s přáteli u piva, např. hospody, koncerty, festivaly?*“ se od sebe subkultury významně neodlišovaly (všechna $p < 0,68$). „Disko“ skórovali ($\bar{X} = 5,4$; $sd = 1,2$), „teknaři“ ($\bar{X} = 6$; $sd = 1,1$), „outdooři“ ($\bar{X} = 5,6$; $sd = 1,4$) a „etnaři“ ($\bar{X} = 5,9$; $sd = 1,1$).

V otázce: „*Věnujete hodně pozornosti svému vzhledu?*“ se mezi subkulturami neobjevil žádný významný výsledek. Nicméně můžeme sledovat nesignifikantní trend ($p = 0,08$), kdy „disko“ ($\bar{X} = 4,7$; $sd = 1,8$) skórovali výše než „tekno“ ($\bar{X} = 3,95$; $sd = 1,1$). Další skupiny se mezi sebou nijak významně nelišily – „outdooři“ ($\bar{X} = 4,2$; $sd = 1,3$), „etnaři“ ($\bar{X} = 4,4$; $sd = 1,2$).

V otázce: „*Trávíte rád/a volný čas aktivitami v přírodě?*“ skórovali „outdooři“ ($\bar{X} = 6,2$; $sd = 0,99$) a „teknaři“ ($\bar{X} = 5,9$; $sd = 1,3$) významně výše než „disko“ ($\bar{X} = 4,7$; $sd = 1,3$) a „etnaři“ ($\bar{X} = 4,5$; $sd = 1,3$). Všechna $p < 0,02$. Mezi „tekno“ a „disko“ nebyl zjištěn významný rozdíl ($p = 0,49$).

V otázce: „*Je vám blízký alternativní životní styl, jako např. vegetariánství, jóga, čajovny apod.?*“ skórovali „etnaři“ ($\bar{X} = 4,1$; $sd = 1,7$) a „teknaři“ ($\bar{X} = 3,8$; $sd = 1,7$) významně výše než „disko“ ($\bar{X} = 2$; $sd = 1,4$) a „outdoor“ ($\bar{X} = 2,9$; $sd = 1,4$). Všechna $p < 0,16$. Mezi „tekno“ a „disko“ nebyl zjištěn významný rozdíl ($p = 0,6$).

V otázce: „*Sympatizujete s těmito styly/subkulturami?*“

1. „Tekno“. Skórovali „teknaři“ ($\bar{X} = 5,1$; $sd = 1,3$) významně výše než ostatní subkultury. Všechna $p < 0,01$. Ostatní výsledky: „disko“ ($\bar{X} = 2$; $sd = 1,4$), „outdoor“ ($\bar{X} = 1,6$; $sd = 1$) a „etno“ ($\bar{X} = 3,7$; $sd = 1,7$).

2. „*Disko/pop*“. Skórovali „disko“ ($\bar{X} = 4,3$; $sd = 1,52$) signifikantně výše než ostatní subkultury. Všechna $p < 0,003$. Ostatní výsledky: „outdoor“ ($\bar{X} = 3,9$; $sd = 1,6$), „etno“ ($\bar{X} = 2,95$; $sd = 1,6$), „tekno“ ($\bar{X} = 2$; $sd = 1,7$)
3. „*Outdoor (tramping, aktivita v přírodě)*“. Skórovali „outdooři“ ($\bar{X} = 5,8$; $sd = 1,3$) signifikantně výše než ostatní subkultury. Všechna $p < 0,04$. Ostatní výsledky: „disko“ ($\bar{X} = 3,96$; $sd = 1,6$), „etno“ ($\bar{X} = 4,3$; $sd = 1,6$), „tekno“ ($\bar{X} = 4,8$; $sd = 1,65$).
4. „*Reggae/etno*“. Skórovali „etnaři“ ($\bar{X} = 5,3$; $sd = 1,4$) signifikantně výše než ostatní subkultury „disko“ ($\bar{X} = 3,4$; $sd = 1,7$), „outdoor“ ($\bar{X} = 3,7$; $sd = 1,4$). Všechna $p < 0,00$. Mezi subkulturou „tekno“ ($\bar{X} = 5,3$; $sd = 1,2$) a „etno“ se v této otázce signifikantní rozdíl neobjevil ($p = 0,97$).

Poslední otázkou (*Sympatizujete s těmito styly/subkulturami?*) jsme si potvrdili, že se nám podařilo zkoumat námi vybrané subkultury. Ostatní otázky se ukázaly jako typické pro námi zvolené subkultury s výjimkou otázek: *Výrazíte si rádi s přáteli za zábavou (např. do baru, na diskotéku, taneční párty?; Trávíte rád/a volný čas s přáteli u piva, např. hospody, koncerty, festivaly?*, u kterých se neobjevil mezi subkulturami v odpovědích žádný signifikantní výsledek. A krom otázky: *Věnujete hodně pozornosti svému vzhledu?*, kde se nám objevil pouze jeden nesignifikantní trend mezi odpověďmi. Na základě většiny otázek v dotazníku tedy lze rozlišit sympatizanty jednotlivých subkultur, a je tedy možné je používat i v dalších případných studiích.

Kvalitativní analýza a interpretace rozhovorů

Polostrukturované rozhovory byly ihned zapisovány ve zkrácené (tedy nikoliv doslovné) verzi do počítače. Tímto způsobem jsme si data připravili pro plánovanou konstrukci kategoriálních systémů. „Konstrukcí kategoriálních systémů se myslí návrh popisného systému kategorií pro systematickou klasifikaci a roztřídění dat, přičemž se silněji nebo slaběji vychází přímo z nashromážděných dat. Jejich pomocí uspořádáváme datový materiál tím, že ho přiřazujeme k různým nadpisům (Hendl, 2005, str. 211).“ Tyto kategorie byly tvořeny ad hoc z předpřipravených výpovědí respondentů. Zaznamenali jsme do kategorií ty informace, které se ve výpovědích respondentů opakovaly.

Odpovědi na otázku: *Co si představujete pod pojmem subkultura?*, jsme analyzovali ze všech 17 výpovědí z polostrukturovaných rozhovorů, protože se tato otázka nelišila dle místa sběru dat. Z výpovědí vplynuly tyto kategorie: „stojí mimo většinovou společnost“

(8²⁵) „určité názory a hodnoty“ (6), „společné sdílení znaků“ (6), „specifický styl“ (5), určité zájmy (2).

Další otázkou jsme zjišťovali, zda se respondenti cítí být členem nějaké subkultury. Osm respondentů uvedlo, že se členem žádné subkultury necítí, sedm, že ano a dva částečně či občas. Někteří respondenti uváděli, že jsou členy více subkultur najednou. Uvedli: vodáci (2), reggae, hip hop, aktivní sportovci, skeptici, liberální konzervativci, astronomové, outdoor, punk, horolezci, architekti, freetekno, drumce, KFC a spolužáci.

Další dotazy (*Jak byste vlastními slovy vystihl/a²⁶ subkulturu?; Jsou pro tuto subkulturu typické nějaké aktivity nebo chování?; Jak podle Vás vypadá typický člen této subkultury?; Charakterizuje tuto subkulturu nějaký hudební styl? Popř. jaký?; Jsou pro tuto subkulturu typické nějaké postoje, názory?*) již byly zaměřeny na námi vybrané konkrétní subkultury podle místa sběru dat. Opakující se odpovědi jednoho respondenta nebyly brány v potaz.

U „outdoor“ subkultury jsme vytvořili kategorie v rámci:

1. Popisu subkultury: „aktivity v přírodě“ (2), sport (2) a láska k přírodě (2),
2. Popisu aktivit nebo chování: „sportovní založení“ (4), „společenská“ (2), „kolo“ (2)
3. Popisu člena subkultury: „sportovní oblečení“ (3), „sportovní postava“ (2)
4. Popisu hudby: „folk“ (2)
5. Popisu postojů a názorů: „liberální založení“ (2)

U „tekno“ subkultury jsme vytvořili kategorie v rámci:

1. Popisu subkultury: „elektronická hudba“ (3), „freeparty“ (2)
2. Popisu aktivit nebo chování: „drogy“ (2), „freeparty“ (2)
3. Popisu člena subkultury: „maskáče“ (5), „kšiltovka“ (4), „mikyna s obrázkem“ (4), „palestina“ (3), „dredy“ (3), „tmavé barvy“ (3)
4. Popisu hudby: „tekno“ (5), „elektronická muzika“ (3)
5. Popisu postojů a názorů: „anarchismus“ (2), „DIY²⁷“ (2)

U „reggae/etno“ subkultury jsme vytvořili kategorie v rámci:

1. Popisu subkultury: „marihuana“ (2), „rastafariánství“ (2)
2. Popisu aktivit nebo chování: „reggae akce“ (3), „marihuana“ (2), „vegetariánství“ (2)

²⁵ V závorce je vždy počet výpovědí

²⁶ Reggae/etno; outdoor, disko/pop nebo tekno

²⁷ Z anglického do it yourself – udělej si sám.

3. Popisu člena subkultury: „dredy“ (2)
4. Popisu hudby: „reggae“ (4), „dancehall“ (3)
5. Popisu postojů a názorů: „pacifismus“ (2), „legalizace marihuany“ (2)

U „disko/pop“ subkultury jsme vytvořili kategorie v rámci:

1. Popisu subkultury: „móda“ (2), „večírky“ (2)
2. Popisu aktivit nebo chování: „taneční kluby“ (2), „extáze“ (2)
3. Popisu hudby: „disko“ (3)
4. Popisu postojů a názorů: „nejsou“ (2)

Kategorická analýza zkrácených výpovědí polostrukturovaných rozhovorů, které jsme v terénu provedli s vybranými respondenty, nás dovedla k velmi podobným informacím o našich subkulturách jako kategorizace výpovědí validizační studie k našim fotografiím v rámci pilotního výzkumu (Havlicek, Valentova & Townsend, 2009), z jejichž dat byl vytvořen náš *Dotazník zájmů a postojů*. Zjistili tedy jsme tímto způsobem, že se nám podařilo identifikovat námi předpokládané čtyři subkultury a některé jejich charakteristiky a to hned dvojím způsobem. Za prvé správně zvolenými dotazy zaměřenými na charakteristiky subkultur a za druhé z výpovědí sympatizantů těchto subkultur.

Výsledky experimentu s hodnocením atraktivity

Generalized Linear Models

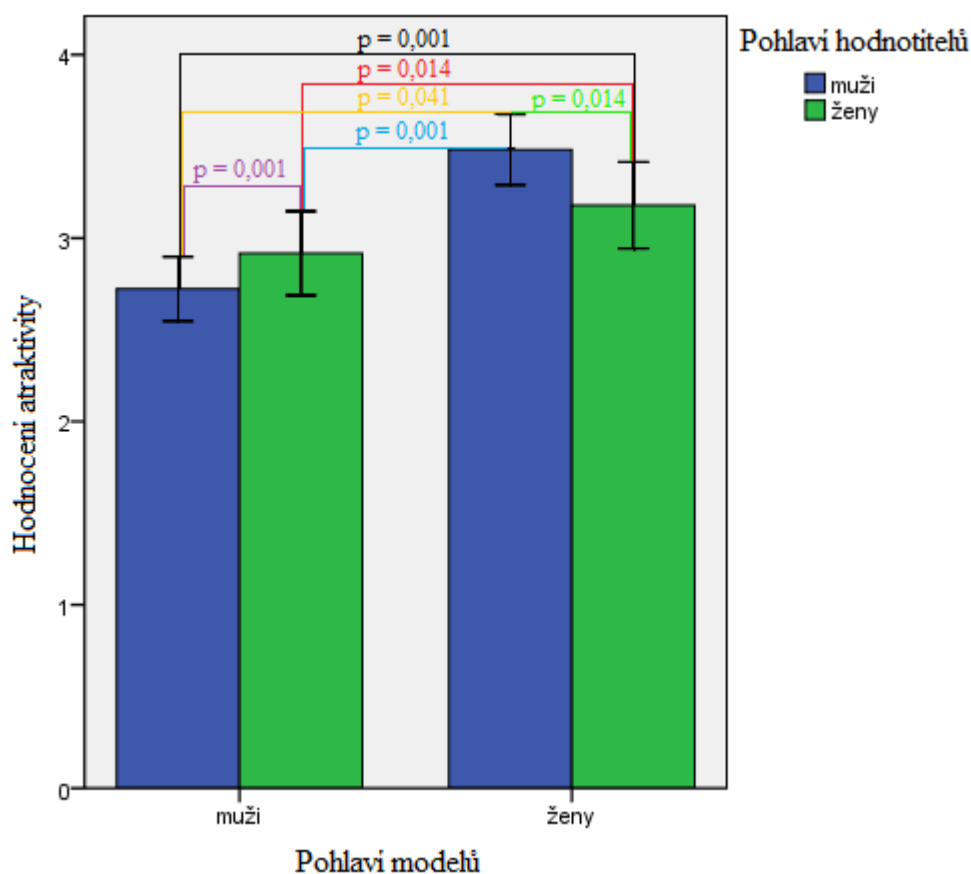
Pro analýzu hodnocení atraktivity jsme použili statistickou analýzu Generalized Linear Models (*zobecněné lineární modely, GLM*), kde je závislou proměnou hodnocení atraktivity a nezávislými proměnnými jsou subkultura hodnotitele a subkultura modelů. Věk hodnotitelů vstupoval do analýzy jako kovariát. Díky použití post hoc testů (*least significant difference*) jsme zjišťovali případné rozdíly mezi jednotlivými zkoumanými nezávislými proměnnými. GLM jsme použili, protože se užívá při analýze rozptylu s jinou, než předpokládanou normální distribucí. Pro větší přehlednost jsme hodnocení rozdělili na čtyři části – jak muži hodnotili ženy, jak ženy hodnotily muže, jak muži hodnotili muže a jak ženy hodnotily ženy. Veškeré analýzy byly provedeny ve statistickém programu SPSS 16.0.

Výsledky hodnocení atraktivity

Rozdíly mezi hodnocením pohlaví

Ve výši hodnocení atraktivity všech modelů se muži ($\bar{X} = 3,1$; $sd = 0,048$) a ženy ($\bar{X} = 3,07$; $sd = 0,57$) signifikantně nelišili ($p = 0,76$).

Muži celkově hodnotili ženy ($\bar{X} = 3,4$; $sd = 0,53$) signifikantně výše ($p < 0,001$) než ženy muže ($\bar{X} = 3,34$; $sd = 0,53$), ($p < 0,001$). Muži hodnotili muže ($\bar{X} = 2,72$; $sd = 0,68$) signifikantně ($p = 0,041$) níže než muže hodnotily ženy ($\bar{X} = 2,93$; $sd = 0,81$). Ženy byly muži ($\bar{X} = 3,47$; $sd = 0,68$) hodnoceny signifikantně výše ($p < 0,001$) než ženami ($\bar{X} = 3,21$; $sd = 0,81$). Ženy hodnotily signifikantně výše ženy ($\bar{X} = 3,21$; $sd = 0,81$), než muže ($\bar{X} = 2,93$; $sd = 0,81$), ($p = 0,014$). Viz graf č. 1.

Graf č. 1 Nám ukazuje, jak hodnotili atraktivitu stimulů ženy a muži v porovnání v závislosti na pohlaví modelů.

Jak muži hodnotili ženy

U 55 mužských hodnotitelů nebyl zjištěn žádný signifikantní efekt věku ($\bar{X} = 23,69$; $sd = 3,34$) na hodnocení atraktivity žen ($p = 0,66$).

„Outdoorři“ ($\bar{X} = 3,79$; $sd = 0,14$) skórovali v celkovém hodnocení modelek signifikantně výše než „etnaři“ ($\bar{X} = 3,35$; $sd = 0,34$) a „disko“ ($\bar{X} = 3,18$; $sd = 0,14$). Všechna $p < 0,02$. Teknaři“ ($\bar{X} = 3,66$; $sd = 0,148$) hodnotili všechny modelky signifikantně výše ($p = 0,023$) než „disko“ ($\bar{X} = 3,18$; $sd = 0,14$). Rozdíl mezi hodnocením „teknařů“ a „etnařů“ nebyl signifikantní ($p = 0,12$), stejně tak mezi hodnocením „teknařů“ a „outdoorů“ ($p = 0,52$) a „disko“ a „etnařů“ ($p = 0,35$).

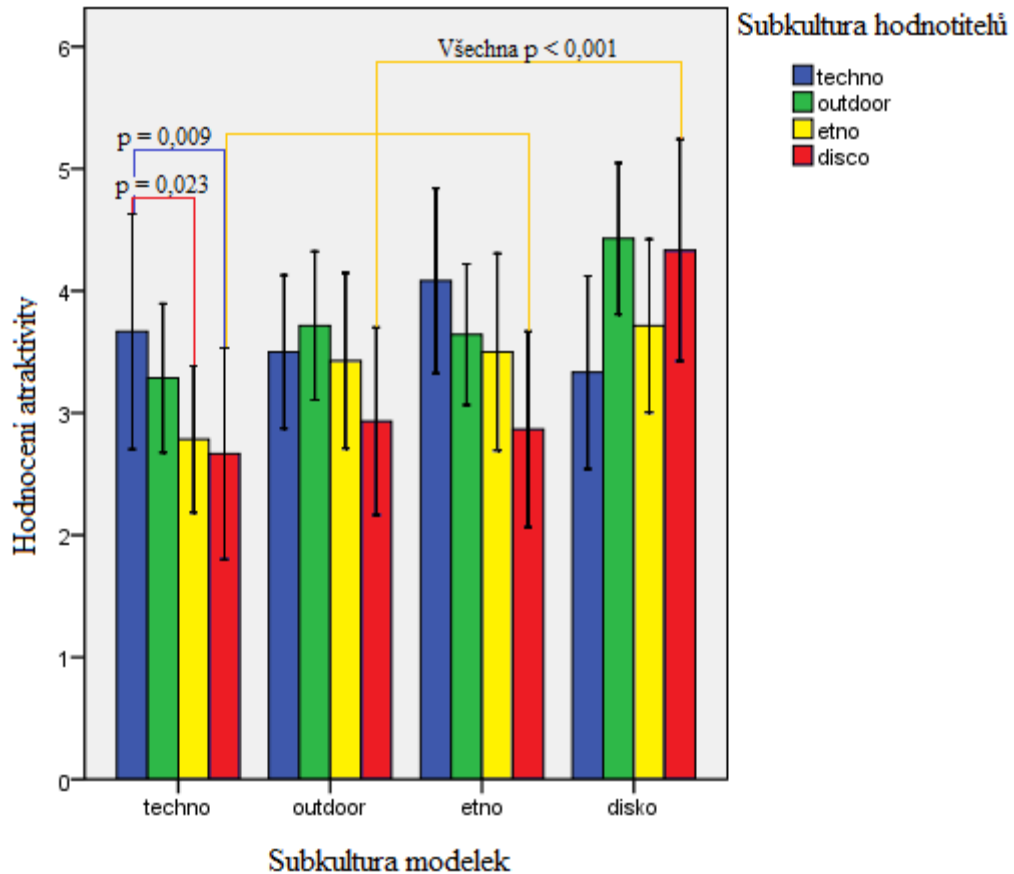
„Disko“ ($\bar{X} = 3,95$; $sd = 0,13$) modelky skórovaly signifikantně výše než modelky všech ostatních subkultur. Všechna $p < 0,02$. „Etno“ modelky ($\bar{X} = 3,52$; $sd = 0,13$) skórovaly signifikantně výše než „teknařky“ ($\bar{X} = 3,1$; $sd = 0,13$) a „outdooračky“ ($\bar{X} = 3,4$; $sd = 0,13$). Všechna $p < 0,03$. V hodnocení modelek „tekno“ a „outdoor“ subkultury nebyl zjištěn signifikantní rozdíl ($p = 0,12$).

„Teknaři“ nehodnotí ženy z ostatních subkultur jinak, než ze své vlastní – nebyl prokázán žádný signifikantní rozdíl (všechna $p < 0,68$). Signifikantně níže na rozdíl od „teknařů“ ($\bar{X} = 3,68$; $sd = 0,29$) hodnotí „teknařky“ muži z „disko“ ($\bar{X} = 2,64$; $sd = 0,26$) a „etno“ ($\bar{X} = 2,78$; $sd = 0,26$) subkultury (všechna $p < 0,023$).

„Outdoorři“ nehodnotí ženy z ostatních subkultur jinak, než ze své vlastní – nebyl prokázán žádný signifikantní rozdíl (všechna $p < 0,95$). Byl však objeven nesignifikantní trend ve vyšším hodnocení žen ze subkultury „disko“ ($\bar{X} = 4,45$; $sd = 2,7$), ($p = 0,052$).

„Etnaři“ nehodnotí ženy ze subkultur „disko“ a „outdoor“ jinak, než ze své vlastní – nebyl prokázán žádný signifikantní rozdíl (všechna $p < 0,94$). „Teknařky“ jsou etnaři ($\bar{X} = 2,78$; $sd = 0,26$) hodnoceny signifikantně níže než byly „teknařky“ hodnoceny „teknaři“ ($p = 0,023$).

Muži z „disko“ subkultury hodnotí signifikantně výše ženy z „disko“ subkultury ($\bar{X} = 4,31$; $sd = 0,26$) oproti ženám se všech ostatních subkultur – proti ženám z „etno“ ($\bar{X} = 2,84$; $sd = 0,26$), „tekno“ ($\bar{X} = 2,64$; $sd = 0,26$) a „outdoor“ ($\bar{X} = 2,91$; $sd = 0,26$) subkultury, (všechna $p = 0,00$). Viz graf. č. 2.

Graf č. 2 Nám ukazuje, jak hodnotili muži atraktivitu žen v závislosti na subkultuře modelů

Jak ženy hodnotily muže

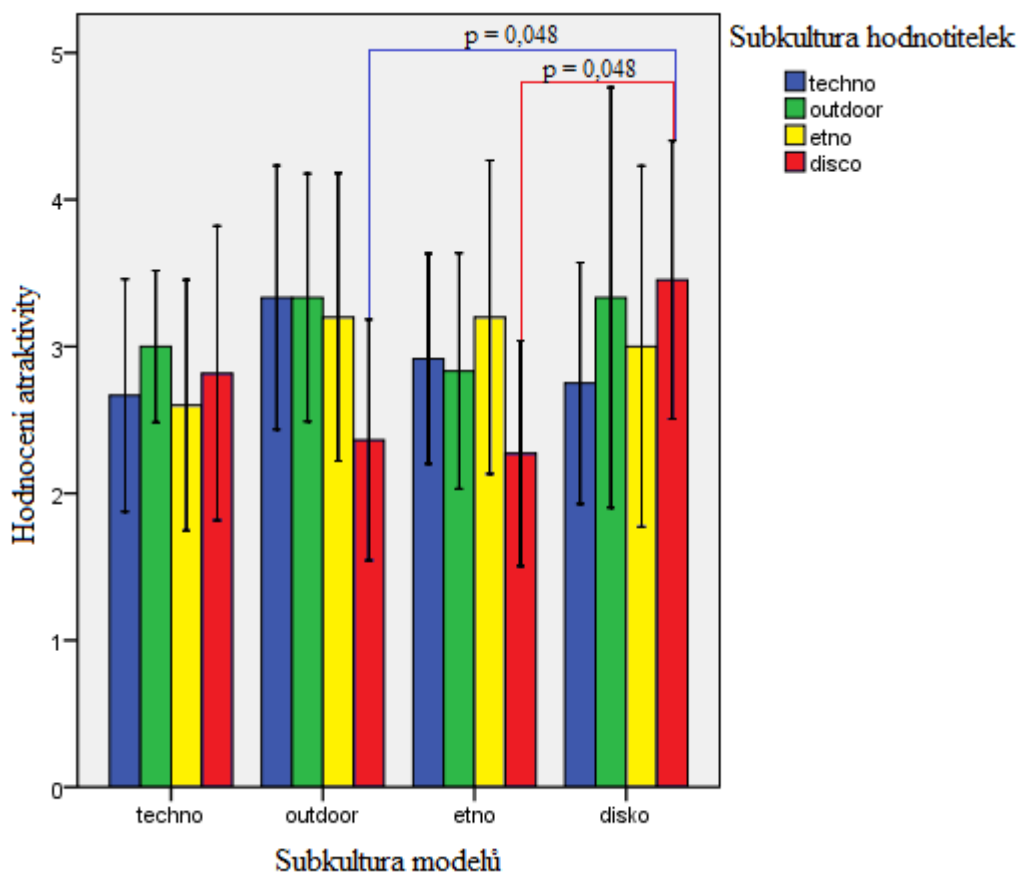
U 44 hodnotitelek nebyl zjištěn žádný signifikantní efekt věku ($\bar{X} = 22,87$; $sd = 3,34$) na hodnocení atraktivitu mužských modelů ($p = 0,53$).

Míra hodnocení atraktivitu hodnotitelek se nelišila mezi zkoumanými modely (všechna $p < 0,71$). Jednotlivá hodnocení subkultur hodnotitelek byla: „teknařky“ ($\bar{X} = 2,9$; $sd = 0,14$), „outdooračky“ ($\bar{X} = 3,09$; $sd = 0,21$), „etnařky“ ($\bar{X} = 2,98$; $sd = 1,6$) a „disko“ ($\bar{X} = 2,77$; $sd = 0,6$).

Ani mezi hodnocením subkultur modelů hodnotitelkami nebyl nalezen signifikantní rozdíl (všechna $p < 0,88$). Jednotlivé subkultury byly hodnoceny: „teknaři“ ($\bar{X} = 2,77$; $sd = 0,16$), „outdoori“ ($\bar{X} = 3,05$; $sd = 0,16$), „etnaři“ ($\bar{X} = 2,8$; $sd = 0,16$) a „disko“ ($\bar{X} = 3,13$; $sd = 0,16$).

Jediný signifikantní výsledek mezi rozdíly hodnocení subkultur hodnotitelek podle subkultur modelů, byl nalezen u respondentek ze subkultury „disko“. Hodnotily signifikantně lépe ($p = 0,048$) „disko“ muže ($\bar{X} = 3,5$; $sd = 0,31$) než modely subkultur „etno“ ($\bar{X} = 2,32$; $sd = 0,31$) a „outdoor“ ($\bar{X} = 2,41$; $sd = 0,31$). V hodnocení „tekno“ ($\bar{X} = 2,86$; $sd = 0,31$) modelů

nebyl vůči „disko“ modelům nalezen signifikantní rozdíl ($p = 0,13$). Viz graf č. 3.

Graf č. 3 Nám ukazuje, jak hodnotili ženy atraktivitu mužů v závislosti na subkultuře modelů

Jak hodnotili muži muže

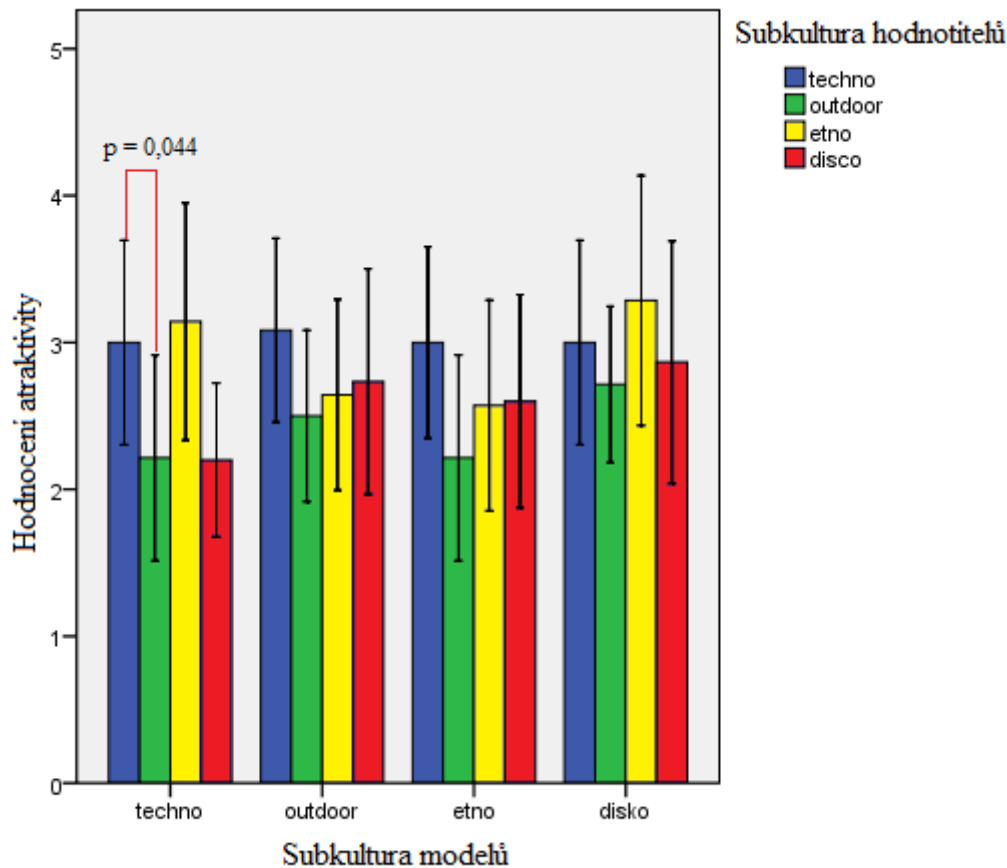
U našich 55 hodnotitelů nebyl zjištěn žádný signifikantní efekt věku ($\bar{X} = 23,69$; $sd = 3,34$) na hodnocení atraktivity mužů ($p = 0,4$).

„Outdoorři“ ($\bar{X} = 2,38$; $sd = 0,14$) hodnotili celkově atraktivitu mužů signifikantně níže než „teknaři“ ($\bar{X} = 2,99$; $sd = 0,14$) a „etnaři“ ($\bar{X} = 2,92$; $sd = 0,14$), (všechna $p < 0,006$). U subkultury „disko“ ($\bar{X} = 2,65$; $sd = 0,14$) jsme nezaznamenali žádné signifikantní rozdíly ve výši hodnocení oproti ostatním subkulturám, stejně jako mezi výši hodnocení „teknařů“ a „etnařů“.

Když se podíváme, jak hodnotili muži jednotlivé subkultury mužských modelů, neobjevíme žádný signifikantní rozdíl (všechna $p < 0,82$). Pozorujeme, ale nesignifikantní trend v rozdílu mezi hodnocením „disko“ ($\bar{X} = 2,96$; $sd = 0,13$) a „etno“ ($\bar{X} = 2,59$; $sd = 1,13$) modelů ($p = 0,053$). Ostatní hodnocení byla: „tekno“ ($\bar{X} = 2,63$; $sd = 0,13$), „outdoor“ ($\bar{X} = 2,74$; $sd = 0,13$).

Signifikantní výsledky mezi rozdíly v hodnocení subkultur hodnotitelů podle

subkultur modelů jsme objevili u „outdoorů“. „Outdoorři hodnotili signifikantně níže „teknaře“ ($\bar{X} = 2,18$; $sd = 0,27$) než je hodnotili „teknaři“ ($p = 0,045$). Nesignifikantní trend se nám objevuje v hodnocení mužů z „disko“ subkultury modelů „tekno“ subkultury ($\bar{X} = 2,25$; $sd = 0,26$), ($p = 0,068$). Viz graf č. 4.

Graf č. 4 Nám ukazuje, jak hodnotili muži atraktivitu mužů v závislosti na subkultuře modelů

Jak ženy hodnotily ženy – kontrolováno pro věk hodnotitelek

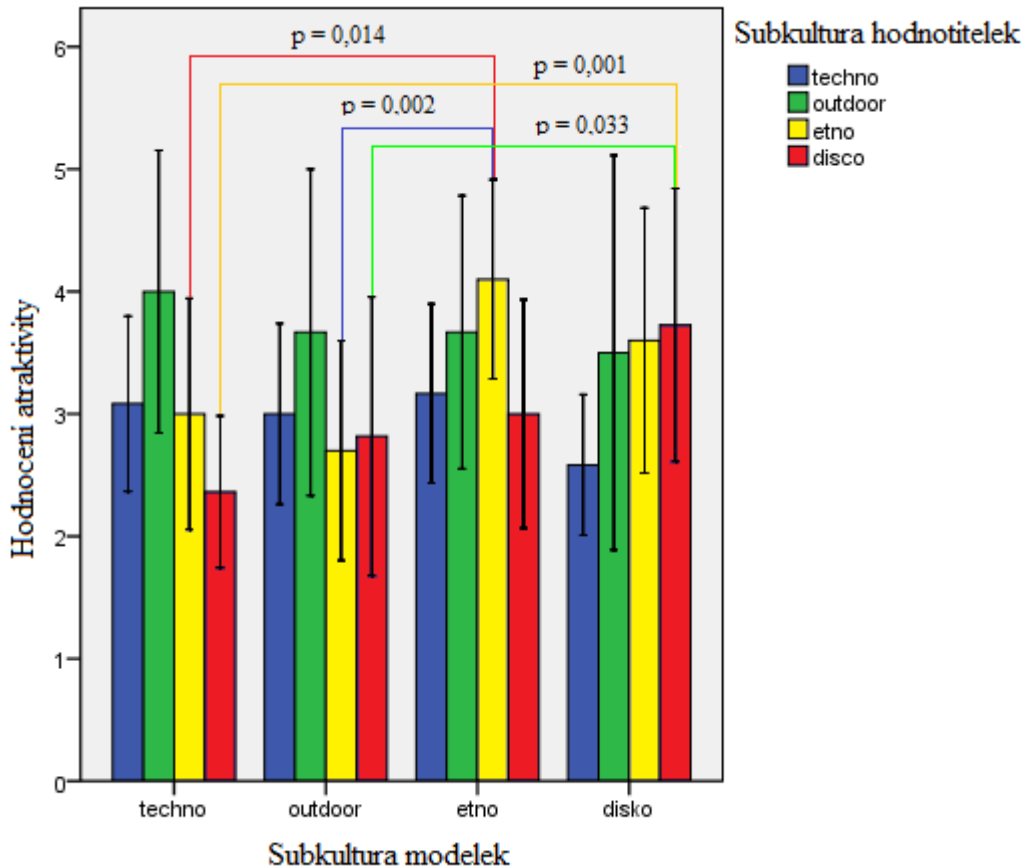
U 44 hodnotitelek byl zjištěn signifikantní efekt ($p = 0,04$) věku ($\bar{X} = 22,87$; $sd = 3,34$) na hodnocení atraktivity žen. Věk tedy do další analýzy vstupoval jako kovariát..

Ve výši hodnocení hodnotily signifikantně níže „teknařky“ ($\bar{X} = 2,97$; $sd = 0,15$) oproti „outdoorkám“ ($\bar{X} = 3,6$; $sd = 0,21$) a oproti ženám z „disko“ ($\bar{X} = 3,95$; $sd = 0,26$) subkultury (všechna $p < 0,03$). Dále můžeme pozorovat nesignifikantní trend mezi výší hodnocení „teknařek“ ($\bar{X} = 2,97$; $sd = 0,15$) a výší hodnocení „etnařek“ ($\bar{X} = 3,34$; $sd = 0,16$), ($p = 0,097$). Dále také „etnařky“ ($\bar{X} = 3,34$; $sd = 0,16$) hodnotily signifikantně níže oproti „disko“ ($\bar{X} = 3,95$; $sd = 0,26$) ženám ($p = 0,047$)

Jednotlivé subkultury modelek se v hodnocení nijak signifikantně nelišily (všechna $p < 0,92$). Výsledky modelů subklutur: „Teknařky“ ($\bar{X} = 3,2$; $sd = 0,21$), „outdooračky“ ($\bar{X} =$

3,36; sd = 0,21), „etnařky“ ($\bar{X} = 3,63$; sd = 0,21) a „disko“ ($\bar{X} = 3,66$; sd = 0,21).

Signifikantní výsledky mezi rozdíly v hodnocení subkultur hodnotitelů podle subkultur modelů jsme objevili u dvou subkultur. „Etnařky“ modelky skórovaly ($\bar{X} = 4,28$; sd = 0,32) u „etnařek“ hodnotitelek signifikantně výše než modelky „tekna“ a „outdoorů“, (všechna $p < 0,014$). A stejně tak se stalo u žen z „disko“ subkultury, které hodnotily signifikantně výše „disko“ modelky ($\bar{X} = 4,65$; sd = 0,52) než modelky s kostýmy „tekno“ a „outdoor“ subkultur. Viz. Graf č. 5.

Graf č. 5 Nám ukazuje, jak hodnotily ženy atraktivitu žen v závislosti na subkultuře modelek

Hodnocení kvality výzkumu

Jelikož je hodnocení atraktivity ovlivňováno mnoha různými faktory, snažili jsme se tyto rušivé vlivy minimalizovat. Validita fotografií byla potvrzena v rámci validizační studie, která byla součástí projektu pilotního výzkumu. Bylo tím ověřeno, že se nám podařilo vytvořit kostýmy námi žádaných subkultur. Vliv vzhledu individuálních modelů a modelek na hodnocení atraktivity respondenty byl eliminován postupným převlečením a nafocením všech modelů do kostýmů všech našich čtyř subkultur.

Spolehlivost výzkumu (reliabilita)

Spolehlivost výzkumu může být ověřena pomocí opakovaného měření²⁸ vzhledem k tomu, že lze bez problému opakovaně použít stejných metod.

Etické otázky výzkumu

Každý respondent byl ujistěn, že jím podaná data nebudou využita k žádným jiným, než výzkumným účelům. Zároveň byla respondentům zaručena anonymita. Dotazování v rámci výzkumu neuvádělo žádná citlivá data a jejich odpovědi byly uchovány pod číselnými kódy.

Další etickou otázkou, kterou jsme byli nuceni se zabývat, bylo zacházení s fotografiemi. Jelikož se předchozí výzkum, ze kterého byly fotografie převzaty, udal již v roce 2008 (Havlicek, Valentova & Townsend, 2009) ztratili jsme kontakty na některé z našich modelů a nemohli jsme je kontaktovat pro další svolení k jinému zacházení s fotografiemi. Modelové byli ujistěni, že jejich fotografie budou použity pouze k vědeckým účelům. Byli obeznámeni s tím, že jejich obrázky budou hodnoceny pro atraktivitu v rámci výzkumu v programu Rater. Z tohoto etického důvodu byla například vyloučena původně zvažovaná metoda sběru dat pomocí programu Qualtrix, který prezentuje stimuly on-line, a mohl by je tedy kdokoliv vidět či dokonce stáhnout. Tím, že byly stimuly prezentovány výhradně pod dohledem výzkumníka, jsme však zajistili, že byly fotografie použity skutečně pouze k výzkumným účelům. Ze stejného důvodu ukázky fotografií uvádím v příloze se začerněným obličejem. Viz. Příloha č. 2 fotografie kostýmů.

²⁸ „Opakovaná měření jsou označena pro konzistenci neboli shodu opakovaných měření, která jsou oddělena časovým intervalem.“ (Hendl, 2006, str. 48)

Diskuse

Tento výzkum byl rozdělen na tři hlavní části – dotazníkovou studii, kvalitativní studii pomocí rozhovorů a hodnocení fotografií.

1) Pomocí strukturovaných dotazníků jsme zjišťovali specifika subkultur, konkrétně nám šlo o vytvoření měřicího nástroje, díky němuž by bylo možné identifikovat příslušnost respondentů k jednotlivým subkulturám. Ke každé subkultuře byly vymyšleny dva dotazy na základě kategorizace výpovědí o fotografiích našich modelů v kostýmech v rámci pilotní studie (Havlicek, Valentova & Townsend, 2009). U otázky „*Věnujete se často sportovním aktivitám?*“ skórovali „outdooři“ signifikantně výše než všechny ostatní subkultury. Aktivity v přírodě jsou pro tuto skupinu charakteristické a domníváme se, že tato otázka lze doporučit i pro další případně výzkumy na tomto poli. U otázky „*Podporujete protesty proti stávajícímu stavu společnosti?*“ se signifikantně odlišily subkultury „etno“ a „tekno“ od „outdoor“ a „disko“. Domníváme se, že je to způsobené tím, že subkultury „etno“ a „tekno“ jsou názorově vyhraněnější než „outdoor“ a „disko“, u kterých jsme žádný výrazný názorový proud nezaznamenali. U otázky „*Vyrazíte si rádi s přáteli za zábavou (např. do baru, na diskotéku, taneční párty)?*“, jsme naopak žádný signifikantní rozdíl mezi subkulturami neobjevili. Otázka byla směřovaná na „disko“ subkulturu. Domníváme se, že navzdory datům z validizační studie k fotografiím (Havlicek, Valentova & Townsend, 2009), které byly získávány od generální populace, se výpovědi subkultur neliší, jelikož byl výzkum prováděn nočních podnikách – takže byla data získávána od osob, které jsou zrovna předmětem dotazu. Subkultury taky mohou oproti většinové společnosti vykazovat větší preferenci nočního života, skrze který se některé z nich realizují. V otázce „*Je vám sympatický východní styl myšlení (např. Indie)?*“ skórovali signifikantně výše „etnaři“ než „outdooři“ a „disko“. Mezi „etnaři“ a „teknaři“ nebyl signifikantní. Pro reggae/etno subkultura je sympatizování s východním stylem myšlení typické. Otázka „*Trávíte rád/a volný čas s přáteli u piva, např. hospody, koncerty, festivaly?*“, je dle našeho názoru velmi podobný případ jako otázka „*Vyrazíte si rádi s přáteli za zábavou (např. do baru, na diskotéku, taneční párty)?*“. Ani zde nebyl nalezen signifikantní rozdíl mezi subkulturami. Domníváme se, že je to způsobeno opět místem sběru dat a oblíbeností nočního života u subkultur. V otázce „*Věnujete hodně pozornosti svému vzhledu?*“ se mezi subkulturami neobjevil žádný signifikantní výsledek. Nicméně můžeme sledovat nesignifikantní trend mezi subkulturou „tekno“ a „disko“, přičemž „disko“ skórovali výše. Je tedy možné, že lidé patřící k „disko“ subkultuře mají větší tendenci pečovat o svůj vzhled než „teknaři“. Ať tak nebo tak signifikantní rozdíl mezi skupinami

nebyl zjištěn a tím pádem otázku nelze pro další výzkumy doporučit. U otázky „*Trávíte rád/a volný čas aktivitami v přírodě?*“ podle předpokladu skórovali signifikantně výše než ostatní subkultury „outdooři“, pro které jsou aktivity v přírodě velmi charakteristické. Překvapením pro nás však bylo to, že signifikantně výše než ostatní subkultury skórovali „teknaři“. Po zamyšlení nad možnými příčinami jsme dospěli k dohadu, že skóre odpovědí mohli být způsobeno tím, že se subkultura „freetekno“ realizuje skrze takzvané „freeparty“ - většinou nelegální párty v přírodě, kde právě volný prostor přírody hraje velkou roli (Chalupová, 2011). Poslední otázkou na specifika subkultur byla v našem dotazníku otázka „*Je vám blízký alternativní životní styl, jako např. vegetariánství, jóga, čajovny apod.?*“, ve které skórovali signifikantně výše „etnaři“ a „teknaři“ oproti „disku“ a „outdoorům“. Opět se domníváme, že tyto odpovědi pramení z jisté názorové či postojoyé nonkonformity těchto dvou subkultur, oproti mainstreamovějšímu založení subkultur „outdoor“ a „disko“.

Otázkou „*Sympatizujete s těmito styly/subkulturami?*“ „*tekno*“; „*disko/pop*“; *outdoor* (*tramping, aktivity v přírodě*); *reggae/etno*, jsme zjistili, že se nám podařilo naše čtyři vybrané subkultury v terénu vyhledat, jinými slovy, že zvolená místa sběru dat byla správná. „Teknaři“ sympatizovali se stylem/subkulturou „tekno“ signifikantně výše než ostatní subkultury. „Outdooři“ sympatizovali se stylem/subkulturou „outdoor (*tramping, aktivity v přírodě*)“ signifikantně výše než ostatní subkultury. „Disko“ subkultura sympatizovala se stylem/subkulturou „disko/pop“ signifikantně výše než ostatní subkultury. A nakonec „etno“ subkultura hodnotila styl/subkulturu „reggae/etno“ signifikantně výše než jej hodnotila „disko“ a „outdoor“ subkultura. Mezi „etnaři“ a „teknaři“ v této otázce nebyl signifikantní rozdíl. Vysvětlujeme si to tak, že do tekna a příbuzných elektronických hudebních stylů jako je na příklad drum & base nebo jungle se nezřídka kdy mixuje reggae a tím pádem „teknaři“ chovají sympatie i k této subkultuře.

Abychom to shrnuli, příslušníky jednotlivých subkultur bylo možné rozřadit na základě většiny námi stanovených otázek zaměřených na specifika daných subkultur, ať již se jednalo o volnočasové aktivity nebo názory. Lze tedy předpokládat, že lze tento dotazník za podobnými účely používat i v dalších studiích.

2) Dále jsme kategorizovali výpovědi ze 17 polostrukturovaných rozhovorů. Analýzou otázky: *Co si představujete pod pojmem subkultura?*, jsme od našich respondentů zjistili, že pro ně tento pojem znamená společenství, které stojí mimo většinovou společnost a sdílí spolu společné znaky, jako jsou názory a hodnoty, styl a zájmy. Otázkou na členství v subkultuře jsme zjistili, že 8 respondentů se necítí členy subkultury, 7 ano a 2 částečně. Někteří respondenti uváděli, že se cítí členy více subkultur než jedné. Další dotazy se týkaly našich

čtyř subkultur. Respondenti byli dotazováni na tu ze subkultur, se kterou jsme předpokládali, že podle místa sběru dat, sympatizuje. Kategorizací výpovědí jsme zjistili velmi podobné informace o námi zkoumaných subkulturách jako v dotazníku. Podařilo se nám tedy před výzkumem jen předpokládané subkultury nalézt, identifikovat a získat informace o jejich charakteristikách. Tyto charakteristiky byly potvrzeny, jak analýzou dotazníků tak právě kategorizací zkrácených výpovědí respondentů polostrukturovaného rozhovoru.

3) Na konec jsme zjišťovali případné rozdíly v hodnocení atraktivity mezi pohlavími, a to jak hodnotitelů, tak hodnocených. Zjistili jsme, že v příslosti (tj. výši na škále od 1 do 7) hodnocení atraktivity se muži a ženy neliší. Zajímavý byl ale efekt pohlaví stimulu na hodnocení atraktivity respondenty. Muži hodnotili ženy signifikantně lépe než ženy muže. Ženy hodnotily muže signifikantně lépe, než muže hodnotili muži. Zajímavý postřeh ze sběru dat je, že někteří muži se dokonce během experimentu zdráhali hodnotit atraktivitu mužů s tím, že nejsou homosexuální. A nakonec asi nejzajímavější výsledek – ženy hodnotily ženy signifikantně lépe než muže. Tento výsledek mohl být způsoben tím, že naše modelky byly v celku sexuálně atraktivnější než naši modelové.

Dále jsme zkoumali, jaký vliv měly na hodnocení atraktivity kostýmy našich čtyř subkultur. Pro přehlednost jsme hodnocení rozdělili na čtyři části – jak muži hodnotili ženy, jak ženy hodnotily muže, jak muži hodnotili muže a jak ženy hodnotily ženy.

Na mužské hodnocení ženských stimulů měly kostýmy efekt. „Outdoori“ hodnotili ženské stimuly signifikantně výše než „etnaři“ a „disko“, „teknaři“ hodnotili signifikantně výše než „disko“. „Disko“ modelky skórovaly signifikantně výše než modelky všech ostatních subkultur. „Etno“ modelky byly hodnoceny signifikantně výše než „teknařky“ a „outdooráčky“. Tyto rozdíly připisujeme míře líbivosti jednotlivých kostýmů. „Teknaři“ nehodnotí ženy z ostatních subkultur jinak, než ze své vlastní – nebyl prokázán žádný signifikantní rozdíl. Signifikantně níže na rozdíl od „teknařů“ hodnotí „teknařky“ muži z „disko“ a „etno“ subkultury. To si vysvětlujeme tím, že kostým tekno subkultury vyvolával nejčastěji negativní emoce. Při validizaci fotografií byl kostým „teknařky“ asociován například s tím, že modelka kouří, je nepřátelská, nepřístupná, nevyzrálá nebo s vyhraněnými názory. Když na sobě měly ženy kostým „disko“ subkultury, získaly signifikantně vyšší hodnocení než, když měly oblečený kterýkoli jiný kostým. A „etno“ kostým byl hodnocen signifikantně lépe než „tekno“ a „outdoor“ kostým. Nejvýraznější výsledek se objevil v rámci subkultury „disko“, kde muži hodnotili „disko“ ženy signifikantně výše než ženy z jiných subkultur. Bylo tedy vidět, že kostýmy ovlivňovaly zejména muže při hodnocení atraktivity,

což je v rozporu s naší hypotézou. Muži z „disko“ subkultury hodnotili signifikantně lépe ženy s kostýmem své vlastní subkultury oproti „teknařkám“ a „etnařkám“. A nesignifikantní trend můžeme pozorovat i ve srovnání hodnocení vůči „outdoorkám“. U žádné jiné skupiny se takováto výrazná preference žen z vlastní subkultury neobjevila. A naopak ostatní subkultury také hodnotili nejlépe ženy, které na sobě měly „disko“ kostým. Z těchto dat vyvozujeme, že jsme narazili na určitou preferenci stylu oblékání. „Disko“ kostým se totiž největší mírou z všech podobal mainstreamovému stylu oblékání na našem území – tričko a džíny. To, že muže kostýmy ovlivnily do této míry, pro nás bylo překvapením. Předpokládali jsme, že muži budou více než kostýmy ženských stimulů, ovlivnění jejich fyzickou atraktivitou a mládím (Townsend, 1998), (Buss, 2009). Výsledek interpretujeme tak, že některé kostýmy byly na ženách vnímány jako více ženské a atraktivnější než jiné („disko“ kostým byl vnímán jako atraktivnější než „tekno“ kostým). Dále je možné, že v některých kostýmech byla lépe rozeznatelná silueta modelek.

Na ženské hodnocení atraktivity mužů naopak překvapivě téměř žádný efekt kostýmy našich čtyř subkultur neměly. Jediný signifikantní výsledek mezi rozdíly hodnocení subkultur hodnotitelů podle subkultur modelů, byl v tom, že ženy ze subkultury „disko“ hodnotily signifikantně lépe „disko“ muže než ostatní. Na zbylé hodnocení atraktivity hodnotitelkami neměla subkultura modela signifikantní efekt. Výsledek interpretujeme tak, že jsme hodnotitelkám poskytli pouhou fotografií málo informací pro hodnocení atraktivity. Townsend ve výše zmíněném *The Preppy – Crunchy – Townie* experimentu s univerzitními subkulturami ze Spojených států přikládal k fotografiím ještě krátký popis životního stylu zástupců subkultur na fotografiích. V popisu osob byla také zahrnuta odpověď na otázku, kde se stimuly vidí v budoucnosti, čímž byly jasně popsány ambice, které mají souvislost vnímáním socioekonomického statusu (Buss, 2009). Výsledky pak podle předpokladu ukázaly, že na ženy měli kostýmy subkultur větší vliv, než na muže. Nejlépe pak v tomto experimentu ženy hodnotily kostým „preppyho“, který ztělesňovat mladého ambiciózního muže a nejhůře pak kostým „townieho“, který představoval mimo univerzitního muže s nízkými ambicemi (Townsend, 1998). Předpokládáme tedy, že kdyby byly do experimentu zahrnuty i znaky statusu v rámci subkultury, který by napověděl postavení člena subkultury v rámci její hierarchie, mohlo by být hodnocení žen ovlivněno. Například u tekno subkultury by mohl být na fotografii dj²⁹ a běžný konzument hudby, u subkultury outdoor by mohl být vyfocen horolezec na stěně a prodavač v obchodě s potřebami pro sport venku a podobně. Je možné,

²⁹ Diskžokej

že by ženy měly poté více informací pro hodnocení atraktivity a změnily by se výsledky.

V hodnocení atraktivity mužů muži hodnotili signifikantně přísněji „outdooři“ než „etnaři“ a „teknaři“. Domníváme se, že „outdooři“ hodnotili mužské stimuly přísněji, protože kladou větší důraz na kulturu těla spjatou se sportem jako takovým. Konkrétně „outdooři“ hodnotili signifikantně níže „teknaře“ a „etnaře“. Z těchto dat nám vyplývá, že muže v hodnocení atraktivity ovlivňují kostýmy subkultur a to i v hodnocení atraktivity žen i atraktivity mužů.

V hodnocení žen hodnotily nejnižším skóre „teknařky“. Hodnotily signifikantně níže než ženy z „disko“ a „outdoor“ subkultury. A také „etnařky“ hodnotily signifikantně níže než ženy z „disko“ subkultury. Subkultura ženských stimulů měla na hodnocení atraktivity jistý efekt. „Etnařky“ hodnotily signifikantně lépe, než ostatní modelky podobně se stalo u žen z „disko“ subkultury, které hodnotily signifikantně lépe modelky s „disko“ kostýmem. Z těchto výsledků vyplývá, že když ženy hodnotily atraktivitu žen, byly ovlivněny kostýmy subkultur více než, když hodnotily mužské stimuly. Domníváme se, že pro hodnocení mužské atraktivity ženy potřebují více informací, ale ženskou atraktivitu hodnotí na základě fyzické krásy a osobního vkusu.

Limity výzkumu

Výzkum byl první, který se zabýval touto tematikou na území České republiky a podobně je to i s výzkumy ze zahraničí. Svou tematikou propojení posuzování sexuální atraktivity a kulturního hlediska, jakým je subkultura je zcela ojedinělý. Z tohoto důvodu nebylo, kde se inspirovat a poučit se z možných chyb předchozích výzkumů.

Hodnocení mohla být zkreslena tím, že kostýmy byly vymyšleny a sestaveny v roce 2008 a od té doby se mohla móda našich subkultur změnit, čímž by ztratily modely na uvěřitelnosti. Nicméně jsme nezaznamenali, že by nějaký respondent modely kritizoval. Pro příští výzkum bych doporučovala sestavit kostýmy nové. Vzhledem k věrohodnosti prezentovaných stimulů by také mohlo být užitečné fotografie upravit ve Photoshopu. Velice těžce bychom hledali modely, kteří by byli ochotni pro experiment například měnit účes. V našem případě by například bylo záhodno, aby měli modelové v etno kostýmu dredy, protože patří k subkulturnímu stylu.

Závěr

Vnímání atraktivity je kromě vnímání krásy, mládí a socioekonomického statusu ovlivněno také vnímáním osobnostní blízkosti. Zprávy o životním stylu, hudebním či literárním vkusu, zájmech, koníčcích, názorech a postojích a tak dále nám poodkrývá chování oblečení a vystupování člověka (Lewis, 1988). Subkultury mají svůj osobitý *subkulturní styl*, pomocí kterého se odlišují od většinové společnosti i sami od sebe navzájem (Hebdige, 1979). Jednotlivé subkultury se vyznačují pro ně typickým životním stylem, módou, aktivitami či názory a postoji (Petrušek a kol., 1994). Právě tyto charakteristiky mohou vyvolávat buď sympatie, nebo odstup k jejich členům (Lewis, 1988). V rámci pilotní studie jsme vytvořili modely čtyř subkultur s pracovními názvy – disko, tekno, outdoor a etno/reggae. Studie nám ukázala, že kostýmy námi vytvořených subkultur působily na posuzování sexuální atraktivity, jak žen, tak mužů (Havlicek, Valentova & Townsend, 2009).

Strukturovaným dotazníkem a polostruovaným rozhovorem jsme zjišťovali za prvé, zda se nám podařilo nalézt námi hledané subkultury a za druhé jaké jsou charakteristiky těchto subkultur. Analýzy obou metod potvrdily, že se podařilo hledané subkultury identifikovat. Podobně se také shodovaly zjištěné charakteristiky. Kvalitativní část (strukturované rozhovory) nám poodhalila, jak naši respondenti chápou pojem subkultura, jestli se cítí být členem některé z nich (nejen sympatizantem) a jak vnímají subkultury reggae/etno, outdoor, disko a tekno.

Pilotní studie poodhalila posuzování atraktivity generální populace, v našem výzkumu v rámci této práce jsme se zaměřili na to, jak hodnotí atraktivitu sami sympatizanti subkultur. Pro data od žádaných respondentů jsme se vydali do terénu. Navštívili jsme diskotéku, vodácko-outdoorový klub, multikulturní klub a hudební klub, abychom získali data od 94 respondentů. Analýza strukturovaného dotazníku nám potvrdila, že se nám námi hledané subkultury podařilo najít. Výsledky hodnocení atraktivity pro nás byly překvapením. Proti očekávání měly kostýmy větší vliv na mužské posuzování atraktivity žen než na ženské posuzování mužské atraktivity. Tento fakt si vysvětlujeme jednak tím, že ženám fotografie neposkytly dostatek informací pro hodnocení atraktivity a jednak tím, že mužům některé kostýmy připadaly na ženách atraktivnější než jiné.

Bibliografie

- Benesch, H. (2001). *Encyklopedický atlas psychologie*. Praha: Lidové noviny.
- Bennett, A. (3 1999). Subcultures or Neo-Tribes? Rethinking the Relationship between Youth, Style and Musical Taste. *Sociology* , stránky 599-617.
- Blažek, V. (2009). Percepce obličeje v raném období. *e-psychologie (elektronický časopis ČMPS)* .
- Buss, D. M. (2009). *Evoluce touhy*. Praha: Dauphin; Volvox Globator.
- Connoly, J. M., Slaughter, V., & Mealey, L. (2004). The development of preferences for specific body shapes. *Journal of Sex Research* , 5-15.
- Havlíček, J., Valentová, J., & Townsend, J. M. (2009). The tailor makes the man: The effect of subculture dress on attractiveness ratings – preliminary results. *European Human Behaviour and Evolution Association Conference*. Andrews.
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- Hendl, J. (2006). *Přehled statistických metod zpracování dat*. Praha: Portál.
- <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>. (nedatováno). Načteno z www.moodle.fhs.cuni.cz.
- Chalupová, R. (2011). Freeparty jako realizace subkultury freetekno. Praha: FHS UK.
- Maffesoli, M. (1996). *Time of the tribes: The Decline of Individualism in mass society*. London: SAGE.
- Mareš, P. (2003). Sňatkový trh - koncepty a modely: východisko výzkumu reprodukce rodin. V P. Mareš, & T. Potočný, *Modernizace a česká rodina* (stránky 61-95). Brno: Barrister a Principal.
- Mealey, L. (2000). *Sex Differences: Developmental and evolutionary strategies*. London: Academy Press.
- Petrušek, M. a. (1994). *Sociologie*. Praha: SPN.
- Shields, R. (1996). Masses or Tribes? V M. Maffesoli, *The Time of Tribes*. London: SAGE.
- Smolík, J. (2010). *Subkultury mládeže*. Praha: Grada.
- Šrámková, L. (2011). Atraktivita a důvěryhodnost. *e-psychologie (elektronický časopis ČMPS)* .
- Townsend, J. M. (1998). *What Women Want - What Men Want*. New York: Oxford University Press.

- Veselý, K. (2011). Obyvatelé neviditelného města. V V. K. Vladimír 518, *Kmeny: Současné městské subkultury*. Praha: Bigg Boss, Yinachi.
- Walster, E., Arosen, V., Abrahams, D., & Rottman, L. (4(5) 1966). Importance of physical attractiveness in dating behaviour. *Journal of Personality and Social Psychology* , stránky 508-516.
- Weiss, P. (2009). *www.solen.sk*. Načteno z Psychiatria pre prax: <http://www.solen.sk/pdf/13fced00580306c317e1e79c7470c9f1.pdf>

Přílohy

Příloha 1

Dotazník zájmů a postojů

Univerzita Karlova Fakulta humanitních studií

DOTAZNÍK ZÁJMŮ A POSTOJŮ

ID _____

Následující dotazník má zjišťovat vaše zájmy a postoje. Odpovědi nejsou správné a chybné, protože každý má právo na vlastní názor. Odpovídejte prosím co nejupřímněji, ne tak, aby to působilo „dobrým dojmem“. Odpovědi jsou anonymní a budou použity pouze pro studijní účely.

1. Pohlaví: MUŽ ___ ŽENA

2. Věk: _____

3. Povolání: _____

4. Dosažené vzdělání:

- a. ZŠ
- b. SŠ bez maturity
- c. SŠ s maturitou
- d. VŠ – v průběhu
- e. VŠ - dokončené

5. Máte v současnosti stálého partnera? ANO ___ NE

6. Jaká je vaše sexuální orientace? (Zatrhňte jednu možnost na škále)

Zcela heterosexuální	1	2	3	4	5	6	7	Zcela homosexuální
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------------

7. Jak byste ohodnotil/a svůj vzhled?

Nadprůměrně atraktivní	1	2	3	4	5	6	7	Podprůměrně atraktivní
------------------------	---	---	---	---	---	---	---	------------------------

8. Věnujete se často sportovním aktivitám?

Rozhodně NE	1	2	3	4	5	6	7	Rozhodně ANO
-------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------

9. Podporujete protesty proti stávajícímu stavu společnosti?

Rozhodně NE	1	2	3	4	5	6	7	Rozhodně ANO
-------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------

10. Vyzážíte si rádi s přáteli za zábavou (např. do baru, na diskotéku, taneční party)?

Rozhodně NE	1	2	3	4	5	6	7	Rozhodně ANO
-------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------

11. Je vám sympatický východní styl myšlení (např. Indie)?

Rozhodně NE	1	2	3	4	5	6	7	Rozhodně ANO
-------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------

12. Trávíte rád/a volný čas s přáteli u piva, např. hospody, koncerty, festivaly?

Rozhodně NE	1	2	3	4	5	6	7	Rozhodně ANO
-------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------

13. Věnujete hodně pozornosti svému vzhledu?

Rozhodně NE	1	2	3	4	5	6	7	Rozhodně ANO
-------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------

14. Trávíte rád/a volný čas aktivitami v přírodě?

Rozhodně NE	1	2	3	4	5	6	7	Rozhodně ANO
-------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------

15. Je vám blízký alternativní životní styl, jako je např. vegetariánství, jóga, čajovny apod.?

Rozhodně NE	1	2	3	4	5	6	7	Rozhodně ANO
-------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------

16. Sympatizujete s těmito styly/subkulturami?

a. Tekno

Rozhodně NE	1	2	3	4	5	6	7	Rozhodně ANO
-------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------

b. Disco/pop

Rozhodně NE	1	2	3	4	5	6	7	Rozhodně ANO
-------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------

c. Outdoor (tramping, aktivity v přírodě)

Rozhodně NE	1	2	3	4	5	6	7	Rozhodně ANO
-------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------

d. Reggae/etno

Rozhodně NE	1	2	3	4	5	6	7	Rozhodně ANO
-------------	---	---	---	---	---	---	---	--------------

17. Sympatizujete (případně identifikujete se jako člen) s jinými styly/subkulturami? Pokud ano, napište prosím, o jaké subkultury se jedná: _____

DĚKUJEME ZA SPOLUPRÁCI!

Příloha 2.

Fotografie kostýmů

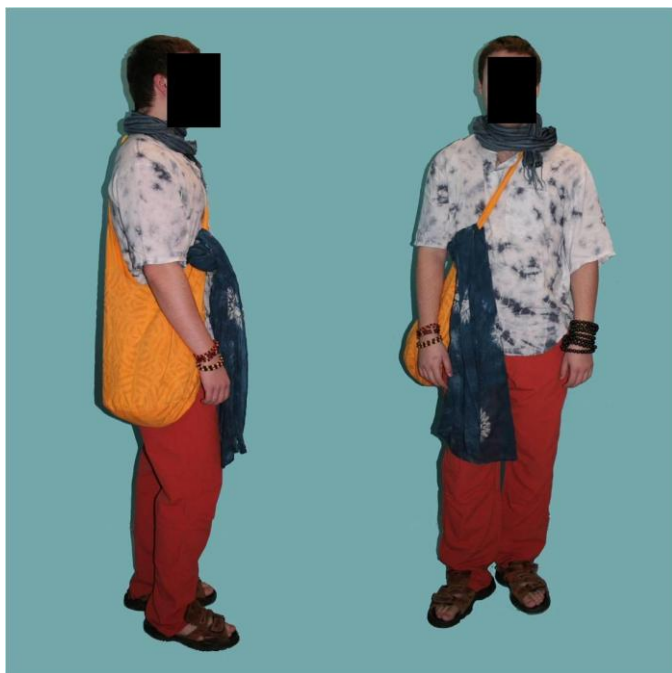
Obr.1 - mužský tekno kostým

Obr.2 - mužský outdoor kostým

Obr.3 – mužský etno kostým

Obr.4 – mužský disko kostým

Obr.5-ženský tekno kostým

Obr. 6 – ženský outdoor kostým

Obr. 7 – ženský etno kostým

Obr.8 – ženský disko kostým

